

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

DIPLOMSKO DELO

**ZAVAROVALNICE V SLOVENIJI KOT FINANČNI
POSREDNIKI**

Ljubljana, maj 2006

BORUT PERKO

IZJAVA

Študent Borut Perko izjavljam, da sem avtor tega diplomskega dela, ki sem ga napisal pod mentorstvom prof. dr. Ivana Ribnikarja in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne _____

Podpis: _____

KAZALO

UVOD.....	1
1. KRATKA ZGODOVINA ZAVAROVALNIŠTVA NA SLOVENSKEM	1
1.1. Zavarovalništvo na Slovenskem od leta 1900 do konca druge svetovne vojne.....	2
1.2. Zavarovalništvo v Sloveniji od konca druge svetovne vojne do leta 1990	3
1.3. Zavarovalništvo v samostojni državi Sloveniji	4
2. ZAKONODAJA NA PODROČJU ZAVAROVALNIŠTVA	5
2.1. Zavarovalno pravo	5
2.1.1. Pogodbeno zavarovalno pravo	5
2.1.2. Statusno zavarovalno pravo	6
2.1.3. Pomembni zavarovalni zakoni	6
2.2. Zakon o zavarovalništvu	6
2.2.1. Načela ZZavar	7
2.2.2. Vsebina ZZavar	7
2.3. Zakon o obveznih zavarovanjih v prometu (ZOZP).....	8
2.4. Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju (ZZVZZ).....	8
2.5. Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ).....	9
2.6. Zakon o lastninskem preoblikovanju zavarovalnic (ZLPZ).....	9
3. VRSTE ZAVAROVANJ	10
3.1. Vrste zavarovanj po načinu odločanja.....	10
3.1.1. Obvezna zavarovanja	11
3.1.2. Prostovoljna zavarovanja	12
3.2. Vrste zavarovanj po predmetu zavarovanja	12
3.2.1. Osebna zavarovanja	12
3.2.2. Premoženska zavarovanja	13
4. ZAVAROVALNICE V SLOVENIJI KOT FINANČNI POSREDNIKI	13
4.1. Opredelitev finančnih institucij.....	14
4.2. Slovenski zavarovalni trg	16
4.3. Slovensko zavarovalno združenje (SZZ)	17
4.4. Razvoj slovenskega zavarovalnega trga od osamosvojitve.....	18
4.4.1. Bruto obračunane premije glede na BDP	19
4.4.2. Tržni deleži zavarovalnic na slovenskem zavarovalnem trgu.....	20
4.5. Kapital zavarovalnice.....	22
4.5.1. Temeljni kapital	22
4.5.2. Dodatni kapital	23
4.5.3. Izračun kapitala zavarovalnice	23
4.5.4. Kapitalska ustreznost	24
4.6. Zavarovalništvo Slovenije in priprava režima Solventnost II	25
4.6.1. Kapitalska ustreznost zavarovalniškega sektorja v Sloveniji po Solventnosti I.....	25
4.6.2. Prilagoditve slovenske zakonodaje predlaganim rešitvam Solventnosti II	27
4.7. Naložbe zavarovalnega sektorja.....	29
4.7.1. Gibanje zavarovalnih naložb	31
4.7.2. Sestava zavarovalnih naložb	32
4.7.3. Zavarovalne naložbe slovenskih zavarovalnic v tujini.....	35
5. ZAVAROVALNIŠTVO EU	36
5.1. Zavarovalna dejavnost v EU	37
5.2. Primerjava zavarovalne dejavnosti Slovenije z izbranimi državami	39
5.2.1. Zavarovalna premija na prebivalca	40
5.2.2. Delež zavarovalnih premij v BDP.....	41
5.2.3. Povprečna premija na zavarovalnico.....	42
5.2.4. Povprečna premija na zavarovalniškega delavca	42
SKLEP	43
LITERATURA.....	45
VIRI.....	46
PRILOGE.....	1

UVOD

Začetke zavarovanja lahko postavimo v čas, ko so ljudje spoznali, da škodnih dogodkov ne morejo preprečiti, da pa lahko skupaj odpravijo posledice njihovega delovanja. Pri tem je bilo pomembno tudi spoznanje, da so škodni dogodki pri posamezniku nepredvidljivi, pri dovolj veliki skupini pa so zakonitost. Pri zavarovanju je bistveno zagotavljanje gospodarske ali socialne varnosti z nadomeščanjem nastale škode in odpravljanje posledic delovanja škodnih dogodkov. S finančnega vidika je zavarovanje ustvarjanje gospodarske varnosti z delitvijo nevarnosti, tako da ima vsak posameznik v obliki premije delež pri skupni škodi vseh zavarovalcev (Škufca, 2003, str. 17).

Zavarovalnice kot finančni posredniki imajo v narodnem gospodarstvu zelo pomembno vlogo. Njihova naloga je na eni strani zbiranje denarnih sredstev v obliki premij (le-te vplačajo zavarovanci) ter na drugi strani izplačevanje odškodnin v primeru nastanka škodnega dogodka. Pri tem pa zavarovalnice s premijami zbranih denarnih sredstev ne morejo enostavno spraviti v svoje blagajne in čakati do nastanka škodnega dogodka, ko bo potrebno izplačilo odškodnine. Pomembno je namreč, da zavarovalnice v tem času denar ustrezno naložijo v narodno gospodarstvo, od koder so ga pravzaprav tudi dobile. Pozorne morajo biti predvsem na to, da kljub naložbam denarnih sredstev, ki so jih zbrale od svojih zavarovancev, še vedno ostanejo likvidne. To pomeni, da so denarna sredstva naložena v takšni višini in za toliko časa, da so zavarovalnice še vedno sposobne izpolnjevati zapadle obveznosti do svojih zavarovancev. Le-ti na ta način lahko zaupajo zavarovalnicam, saj vedo, da jim je zavarovalnica v primeru nastanka škodnega dogodka v vsakem trenutku sposobna izplačati odškodnino. Rečemo lahko, da se denar, ki v zavarovalnice pride iz narodnega gospodarstva, preko zavarovalnih naložb vanj tudi vrne, in tako zanj ni izgubljen. Na drugi strani pa so zadovoljni tudi zavarovanci, saj so prepričani v likvidnost zavarovalnic, ker le-te dobro opravljajo svojo funkcijo finančnega posredništva.

Namen diplomskega dela je predstaviti zavarovalnice v Sloveniji kot finančne posrednike. V prvem poglavju bom predstavil razvoj zavarovalništva na Slovenskem in sicer od Avstro-Ogrske pa vse do samostojne države Slovenije. Zakonodaja na področju zavarovalništva bo tema drugega poglavja, medtem ko bo tretje poglavje namenjeno prikazu posameznih vrst zavarovanj. Četrto poglavje bom namenil analizi zavarovalnic kot finančnih posrednikov v Sloveniji. Tema petega poglavja bo zavarovalništvo EU, na koncu pa bom podal še sklepne misli.

1. KRATKA ZGODOVINA ZAVAROVALNIŠTVA NA SLOVENSKEM

Na Slovenskem so se morale zavarovalnice neprestano prilagajati gospodarskim, političnim ter zakonodajnim spremembam, ki so se dogajale v tedanjih matičnih državah: Avstro-Ogrski, Kraljevini Jugoslaviji ter Socialistični federativni republiki Jugoslaviji. Tovrstnim

spremembam pa se morajo zavarovalnice prilagajati tudi danes v samostojni Sloveniji. Posamezna obdobja v razvoju zavarovalništva na Slovenskem bom povzel po knjigi Mileta Bijelića z naslovom Zavarovanje in pozavarovanje (Bijelić, 1998, str. 12-16).

1.1. Zavarovalništvo na Slovenskem od leta 1900 do konca druge svetovne vojne

Za začetek pravega zavarovalništva na Slovenskem štejemo datum 5. julij 1900, ko je v Ljubljani nastala Vzajemna zavarovalnica. Slednja je kot prva slovenska zavarovalnica, ustanovljena z domačim kapitalom, začela poslovati 1. avgusta 1900. Najprej se je Vzajemna zavarovalnica ukvarjala samo s požarnim zavarovanjem in zavarovanjem cerkvenih zvonov. Svoje poslovanje je na podlagi večjega števila tveganj, ki jih je zavarovala, začela širiti s Kranjske na Štajersko, Koroško in Goriško ter tudi nekatere druge dežele takratne Avstro-Ogrske. Poleg Vzajemne zavarovalnice je imelo leta 1900 v Ljubljani svoja zastopstva še 23 drugih zavarovalnic s sedeži v Trstu, Gradcu, Londonu, Budimpešti, Pragi, Settinu, Stuttgartu ter na Dunaju. Leta 1905 je bila v Trstu ustanovljena podružnica zavarovalnice Croatia, ki je sklepala zavarovanja tudi na Štajerskem, Koroškem in Kranjskem. Največji tržni delež so imela življenjska zavarovanja in zavarovanja premoženja pred škodo zaradi nesreč, saj je bila raznolikost zavarovalnih vrst tedaj majhna. Vendar pa je postajala konkurenca vse večja, saj je naraščalo število zastopstev tujih zavarovalnic. Najpogostejša pravno-organizacijska oblika je bila tedaj vzajemnost zavarovanja.

Z nastankom Kraljevine Jugoslavije so se tujim zavarovalnicam pridružile še maloštevilne domače zavarovalnice s sedeži v Beogradu, Zagrebu, Ljubljani in Mariboru, vendar pa so tuje zavarovalnice povsem obvladovale naš zavarovalniški trg. V Ljubljani je bila leta 1919 ustanovljena podružnica zavarovalnice Croatia. V letu 1935 pa je v celotni Jugoslaviji delovalo že 28 zavarovalnic, od tega je bilo kar dve tretjini tujih, medtem ko je v Mariboru delovalo 20 zavarovalniških zastopstev. Konkurenca je tako postajala vse večja.

Zavarovalnice so zaradi visokih tarifnih postavk v tem obdobju ustvarjale precejšnje dobičke, njihova najpomembnejša skrb pa je bila čim bolj donosno nalaganje tehničnih in matematičnih rezervacij. Organov, ki bi izvajali nadzor poslovanja zavarovalnic, ni bilo, čeprav so obstajali določeni predpisi o nadzoru poslovanja zavarovalnic. Iz tega razloga, predvsem pa zaradi prisotnosti vpliva svetovne krize, je leta 1936 propadla dunajska zavarovalnica Phoenix. Ta zavarovalnica je imela v Sloveniji in takratni Jugoslaviji sklenjenih veliko življenjskih zavarovanj, zato je država hitro uvedla zavarovalni nadzor, saj se je zbal socialnih nemirov.

Z uvedbo zavarovalnega nadzora se je število tujih zavarovalnic v takratni Jugoslaviji precej zmanjšalo. Namesto slednjih je nastalo nekaj domačih zavarovalnic. V celotni Jugoslaviji je bilo 24 zavarovalnic, od teh 18 v Sloveniji. Najpomembnejše zavarovalnice so bile Dunav, Sava, Jadranska zavarovalnica in Zedinjena zavarovalnica. Leta 1939 je v Mariboru nastala

mestna zavarovalnica – gospodarska zavarovalna družba Drava. Število zavarovalnic v Sloveniji se je potem do začetka 2. svetovne vojne postopoma zmanjševalo. V Ljubljani je bilo leta 1941 samo še 13 zavarovalnic, od tega osem domačih. Ker se je zavarovalni portfelj precej razširil, so bile to večinoma splošne zavarovalnice.

1.2. Zavarovalništvo v Sloveniji od konca druge svetovne vojne do leta 1990

Država je po 2. svetovni vojni zaplenila premoženje vseh tujih in zasebnih zavarovalnic. Razmere na področju zavarovalništva so se s tem povsem spremenile, saj je nosilec zavarovalništva postala država. V celotni državi je bila tedaj le ena zavarovalnica, ki je imela sedež v Beogradu. Država je v tem obdobju znižala višino premij na dostopnejšo raven. To je bilo obdobje klasičnega monopola v zavarovalništvu, ko je Državni zavarovalni zavod (srbohrvaško: Državni osiguravajući zavod, krajše: DOZ) uvedel nove zavarovalne vrste, ki se prej niso tržile. Nove zavarovalne vrste so bile npr. obvezno nezgodno zavarovanje potnikov v javnem prometu, zavarovanje posevkov in živine ipd. Tovrstnih zavarovalnih vrst tuje zavarovalnice zaradi premajhnih dobičkov namreč niso nudile. Ena od novosti, ki jih je uvedel DOZ, je tudi razširitev zavarovalnega kritja požarnega zavarovanja še na nekatere druge naravne dogodke, kot so vihar, poplava, zemeljski plaz, odtrganje zemljišča in podobno (Flis, 1999, str. 21-22). Celotna država je imela enotne nove zavarovalne pogoje, premijske osnove in cenike. V tem obdobju je reorganizacija doletela vse zavarovalnice v Sloveniji. Tako se je Vzajemna zavarovalnica v Ljubljani preimenovala v Zavarovalni zavod Slovenije. Leta 1946 je slednji postal podružnica državnega zavoda. Vse do leta 1961 na področju zavarovalništva ni bilo tržne konkurence.

V obdobju od leta 1962 do 1967 je na področju zavarovalništva obstajala t.i. navidezna konkurenca, saj je država monopol zamenjala z navidezno konkurenco. To je država naredila z uvedbo novega zakona o zavarovalnicah in zavarovalnih skupnostih. Tako je nastalo veliko samostojnih zavarovalnic in sicer iz podružnic Državnega zavarovalnega zavoda. Podružnice so se združevale v republiške zavarovalne skupnosti, te pa naprej v Jugoslovansko zavarovalno skupnost. Republiške zavarovalne skupnosti niso bile dolžne pokrivati odškodninskih zahtevkov, saj je centrala v Beogradu pokrivala vse stroške na spodnjih ravneh. Torej je bila Jugoslovanska zavarovalna skupnost z gospodarskega vidika edina prava zavarovalnica. Pod Zavarovalno skupnost Slovenije, ki je takrat delovala v Sloveniji, so sodili občinski in medobčinski zavarovalni zavodi. Leta 1962 je bila v Mariboru ustanovljena Skupna zavarovalnica za okraj Maribor, ki je bila prva dokaj samostojna zavarovalnica. Obdobje navidezne konkurence je trajalo do leta 1967.

V Jugoslaviji je bilo leta 1967 uvedeno tržno zavarovanje po socialističnih merilih. Tega leta sta bila namreč objavljena Temeljni zakon o zavarovanju in zavarovalnih organizacijah (Ur. list SFRJ, št. 7/67) ter Zakon o pogojih za ustanovitev in poslovanje zavarovalnic in pozavarovalnic (Ur. list SFRJ, št. 18/67). Istega leta se je večina slovenskih zavarovalnic

skupaj z nekaj hrvaškimi združila v Zavarovalnico Sava s sedežem v Ljubljani, preostale zavarovalnice pa so se združile v Zavarovalnico Maribor s sedežem v Mariboru. Tedaj sta bili to edini zavarovalnici v Sloveniji in sta poslovali na celotnem jugoslovanskem ozemlju po načelih prostega trga. Zavarovalnici sta se leta 1976 združili v Zavarovalno skupnost Triglav s sedežem v Ljubljani. Slednja je s svojimi območnimi skupnostmi pokrivala potrebe zavarovancev po Sloveniji in celotni Jugoslaviji. V Sloveniji sta delovali še zavarovalnici Dunav in Croatia s sedežema v drugih republikah. Do leta 1990 je bila Zavarovalna skupnost Triglav ena od treh največjih zavarovalnic v Jugoslaviji ter edina slovenska zavarovalna organizacija v Sloveniji.

Obdobje, ko v zavarovalništvu praktično ni bilo zavarovalnega nadzora, se začne leta 1977. Tedaj je namreč stopil v veljavo Zakon o temeljnih sistema premoženjskega in osebnega zavarovanja (Ur. list SFRJ, št. 24/76). Vse zavarovalnice so bile organizirane kot vzajemne in so poslovale skoraj po tržnih pogojih. V Sloveniji je bil pojem zavarovanja večinoma povezan z zavarovalnico Triglav, le manjši del pa sta imeli zavarovalnici Croatia in Dunav. Zavarovanci v Sloveniji so imeli na razpolago bogatejši zavarovalni portfelj od zavarovancev v drugih jugoslovanskih republikah. Leto 1990 je pomenilo konec tega obdobja in hkrati tudi začetek razpada SFRJ.

1.3. Zavarovalništvo v samostojni državi Sloveniji

Slovenija je takoj ob osamosvojitvi prevzela tedaj veljavne temeljne jugoslovanske zakone s področja zavarovalništva, kot so Zakon o temeljnih premoženjskega in osebnega zavarovanja, Zakon o obligacijskih razmerjih ter drugi nujno potrebni zakoni. Z osamosvojitvijo Slovenije so se tri območne skupnosti zavarovalnice Triglav preoblikovale v samostojne delniške družbe. Tako so torej nastale zavarovalnice Adriatic d.d., Tilia d.d. ter Maribor d.d. Po oblikovanju omenjenih treh zavarovalnic se je preostali del zavarovalnice Triglav v Ljubljani registriral kot delniška družba. Na Hrvaškem so enote zavarovalnice Triglav postale samostojne delniške družbe in sicer z večinskim slovenskim kapitalom. Kot že rečeno sta v Sloveniji delovali še zavarovalnici Croatia in Dunav, ki pa sta se preimenovali v Slovenico oziroma Ljubljansko zavarovalnico. V tem obdobju so v Sloveniji nastale tudi druge manjše zavarovalnice in sicer Merkur, Prima ter Mercator. Zavarovalnici Merkur in Prima sta nastali z večinskim vložkom tujega kapitala, zato sta bili to mešani zavarovalni družbi.

Tako je šel torej razvoj zavarovalništva v samostojni Sloveniji po poteh razvoja le-tega v zahodnoevropskih državah. Navkljub takemu razvoju zavarovalništva pa pri nas še vedno nismo imeli ustreznega svojega zakona. Imeli smo okrnjen zavarovalni nadzor, ki so ga z omejenimi pooblastili izvajali določeni pooblaščeni aktuarji. Sistematični zavarovalni nadzor se je začel razvijati na osnovi prevzetega Zakona o temeljnih premoženjskega in osebnega zavarovanja. Leta 1992 je bil ustanovljen Slovenski zavarovalni biro, katerega naloga je bila

urejanje odškodninskih zahtevkov v povezavi z zeleno karto. 27. oktobra 1992 je slovenski zavarovalni biro postal član Sveta birojev s sedežem v Londonu.

Do leta 1994 je število zavarovalnic v Sloveniji naraslo na 11. Ko so bili v tem letu uveljavljeni slovenski Zakon o zavarovalnicah, Zakon o obveznih zavarovanjih v prometu ter drugi ustrezni podzakonski predpisi, je slovensko zavarovalništvo dobilo možnost, da se približa sodobnim zavarovalnim trendom z zahoda. To obdobje imenujemo obdobje tržnega poslovanja, konkurenčne borbe in sodobnega zavarovalnega nadzora. Zavarovalnice v Sloveniji so začele razvijati nove zavarovalne produkte, ki so jih s sodobnimi tržnimi prijemi tudi ponujale zavarovancem. Lahko torej rečemo, da gre v tem obdobju za usklajevanje slovenske zavarovalne dejavnosti z evropsko zavarovalno prakso.

Število zavarovalnic na slovenskem zavarovalnem trgu se je potem od leta 1994 povečevalo, tako da je leta 1997 na trgu poslovalo 14 zavarovalnic in dve pozavarovalnici, medtem ko je bilo leta 2005 19 zavarovalnic in isto število pozavarovalnic.

2. ZAKONODAJA NA PODROČJU ZAVAROVALNIŠTVA

Zavarovalnice kot finančni posredniki imajo v finančnem sistemu pomembno funkcijo, saj na eni strani zbirajo finančna sredstva (v obliki premij) ter na drugi strani investirajo omenjena sredstva in s tem pripomorejo h gospodarskemu razvoju. Da pa lahko zavarovalnice omenjeno funkcijo nemoteno opravljajo, morajo delovati znotraj določenega pravnega okvira.

2.1. Zavarovalno pravo

Pavliha (2000, str. 44) pravi, da so za zavarovanje nujna specifična in natančna »pravila igre«, ki so se skozi stoletja izoblikovala v zavarovalno pravo, sicer zavarovanje ne bi moglo uspešno opravljati svoje naloge. Zavarovalno pravo bi po sodobni pravni doktrini lahko opredelili kot podpanogo gospodarskega prava, ki obravnava pogodbeno zavarovanje (zasebno zavarovalno pravo) ter statusno pravo subjektov (javno zavarovalno pravo), ki se ukvarjajo z zavarovalno dejavnostjo neposredno ali posredno.

2.1.1. Pogodbeno zavarovalno pravo

Obligacijski zakonik (2001) v 921. členu pravi, da se z zavarovalno pogodbo zavarovalec zavezuje, da bo zavarovalnici plačal zavarovalno premijo ali prispevek, zavarovalnica pa se zavezuje, da bo, če se zgodi dogodek, ki pomeni zavarovalni primer, izplačala zavarovancu ali nekemu tretjemu zavarovalnino ali odškodnino ali storila kaj drugega (Uradni list RS, št. 83/2001).

Zavarovalne pogodbe, ki se nanašajo na premoženjska in na osebna zavarovanja so urejena v Obligacijskem zakoniku (2001) in sicer od 921. do 989. člena (Uradni list, RS, št. 83/2001).

2.1.2. Statusno zavarovalno pravo

Področja, ki so zajeta v Zakonu o zavarovalništvu (2000) ter sorodnih podzakonskih predpisih, ureja statusno zavarovalno pravo. Slednje zagotavlja trdnost in zanesljivo delovanje zavarovalnega trga, hkrati pa tudi zaupanje vlagateljev (zavarovancev in potrošnikov) v ta trg, zato Pavliha (2000, str. 45) pravi, da je statusno pravo še posebej pomembno za uresničevanje makroekonomske funkcije zavarovalništva.

2.1.3. Pomembni zavarovalni zakoni

Zakon o zavarovalništvu (ZZavar) je osnovni zakon, ki ureja področja ustanavljanja, poslovanja, nadzora in prenehanja zavarovalnic. Ta zakon prinaša zavarovalnicam kot pomembni skupini nedenarnih finančnih institucij posebna pravila, vendar pa se morajo zavarovalnice kot gospodarske družbe držati tudi Zakona o gospodarskih družbah (Letno poročilo Agencije za zavarovalni nadzor za leto 2004, 2006, str. 1).

Nekateri pomembni zakoni s področja zavarovalništva so še: Zakon o obveznih zavarovanjih v prometu (ZOZP), ki med drugim ureja obvezno zavarovanje avtomobilske odgovornosti oz. zavarovanje lastnika motornega vozila proti odgovornosti za škodo, povzročeno tretjim osebam; Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju (ZZVZZ), na podlagi katerega zavarovalnice lahko izvajajo dopolnilno zdravstveno zavarovanje, Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ), po katerem je urejeno tudi področje prostovoljnega pokojninskega zavarovanja (Letno poročilo Agencije za zavarovalni nadzor za leto 2004, 2006, str. 1). Področje lastninskega preoblikovanja zavarovalnic pa ureja Zakon o lastninskem preoblikovanju zavarovalnic.

2.2. Zakon o zavarovalništvu

Zakon o zavarovalništvu (2000) je bil sprejet 27. januarja 2000, spremenjen oz. dopolnjen z obsežnejšimi spremembami pa je bil v letih 2002 in 2004 (Letno poročilo Agencije za zavarovalni nadzor za leto 2004, 2006, str. 1).

2.2.1. Načela ZZavar

Zakon temelji na naslednjih načelih (Pavliha, 2000, str. 79):

- **načelu preglednosti delovanja zavarovalništva:** vsakemu vlagatelju oziroma morebitnemu zavarovancu morajo biti dostopni vsi podatki o dejstvih in okoliščinah, ki so pomembne za oblikovanje odločitve o naložbah v zavarovalne storitve;
- **načelu varnega in skrbnega poslovanja:** zavarovalnice, pozavarovalnice, pooli, zavarovalni zastopniki in posredniki morajo storitve na področju zavarovalnih trgov opravljati v interesu zavarovancev ter v duhu prepričanja, da je potrošnik »kralj«, in sicer s skrbnostjo dobrega strokovnjaka (profesionalca);
- **načelu obvladovanja tveganj:** zaradi dolgoročnosti varčevanja, ki je značilna za naložbe v življenjske zavarovalne storitve, in pomembnosti zavarovalništva z narodnogospodarskega vidika je zelo pomembno, da je zavarovalnica vedno sposobna izpolniti vse obveznosti, posebno tiste, ki izhajajo iz sklenjenih zavarovalnih pogodb;
- **načelu nadzora:** pristojni organ mora opravljati nadzor nad osebami, ki se ukvarjajo z zavarovalništvom. Nadzorni organ mora imeti določne pristojnosti, saj je le tako njegovo delovanje lahko učinkovito. Nadzor se opravlja tako z namenom zagotavljanja trdnosti in zanesljivega delovanja zavarovalništva, kakor tudi zaupanja vlagateljev (morebitnih zavarovancev) v zavarovalni trg. Na temelju zakona je bila ustanovljena Agencija za zavarovalni nadzor (AZN), ki je nadomestila Urad RS za zavarovalni nadzor, ki je deloval kot organ v sestavi ministrstva za finance.

2.2.2. Vsebina ZZavar

Zakon ima 364 členov in sicer v 21 poglavjih (Pavliha, 2000, str. 80): splošne določbe (1. do 12. člen), statusne določbe (13. do 64. člen), opravljanje zavarovalnih poslov (65. do 99. člen), sodelovanje z nadzornimi organi in organi Evropskih skupnosti (100. do 103. člen), obvladovanje tveganj (104. do 142. člen), nadzor nad zavarovalniško skupino (143. do 151. člen), varovanje zaupnih podatkov (152. do 154. člen), poslovne knjige in poslovna poročila (155. do 160. člen), notranja revizija (161. do 166. člen), revidiranje (167. do 171. člen), nadzor nad zavarovalnicami (172. do 198. člen), stečaj (199. do 214. člen), zavarovalni zastopniki in posredniki (215. do 243. člen), nadzor nad drugimi osebami (244. do 245. člen), Agencija za zavarovalni nadzor (246. do 265. člen), postopek odločanja agencije za zavarovalni nadzor v posamičnih zadevah (266. do 331. člen), zavarovalni in pozavarovalni pooli (332. člen), Slovensko zavarovalno združenje (333. člen), pravo, ki se uporabi za zavarovalno pogodbo oziroma kolizije zakonov (334. do 340. člen), kazenske določbe (341. do 351. člen), prehodne in končne določbe (352. do 364. člen).

Zakon pomeni uskladitev z merili evropskih direktiv, kar zadeva solventno mejo (minimalni kapital) ter vrednotenje, usklajenost, vrsto, razpršenost in lokalizacijo sredstev, ki služijo kot kritje zavarovalno-tehničnih rezervacij (Pavliha, 2000, str. 80).

2.2.3. Podzakonski predpisi, ki izhajajo iz ZZavar

AZN je v skladu z ZZavar pooblaščen za sprejemanje podzakonskih predpisov na področju zavarovalništva. AZN je na podlagi te določbe pripravila in sprejela 28 podzakonskih predpisov, ki jih lahko razdelimo v štiri glavne podskupine (Letno poročilo Agencije za zavarovalni nadzor za leto 2004, 2006, str. 2):

- podzakonski predpisi, ki določajo podrobna pravila za izpolnjevanje standardov glede previdnostnega poslovanja,
- podrobna pravila za poročanje,
- podzakonski predpisi, ki določajo pogoje za pridobitev in preizkus strokovnih znanj, potrebnih za opravljanje nalog pooblaščenega aktuarja,
- podzakonski predpisi, ki določajo podrobnejše pogoje za pridobitev in preizkus strokovnih znanj, potrebnih za pridobitev dovoljenja za opravljanje poslov zavarovalnih zastopnikov oz. posrednikov.

2.3. Zakon o obveznih zavarovanjih v prometu (ZOZP)

Zakon o obveznih zavarovanjih v prometu (Uradni list RS, št.35/05) ureja sledeča obvezna zavarovanja v prometu: zavarovanje potnikov v javnem prometu proti posledicam nesreče, zavarovanje avtomobilske odgovornosti oz. zavarovanje lastnika vozila, zavarovanje lastnika zrakoplova ali druge letalne naprave in zavarovanje lastnika čolna proti odgovornosti za škodo, povzročeno tretjim osebam. Obvezno zavarovanje avtomobilske odgovornosti je v EU urejeno s posebnim sklopom direktiv, ki jim sledi tudi slovenski ZOZP. Leta 2002 so bile usklajene določbe o višini minimalnih zavarovalnih vsot za primer škode zaradi smrti, telesnih poškodb in prizadetega zdravja, leta 2005 pa je prišlo do uskladitve zneskov s tečajnimi spremembami tolarja proti evru. Z dnem, ko je Slovenija postala polnopravna članica EU, so začele veljati tudi določbe v zvezi z neposrednim uveljavljanjem zahtevkov za izplačilo škod in imenovanjem pooblaščenecv za likvidacijo škodnih primerov (Letno poročilo Agencije za zavarovalni nadzor za leto 2004, 2006, str. 2).

2.4. Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju (ZZVZZ)

Sistem zdravstvenega varstva in zdravstvenega zavarovanja ureja Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju. Zdravstveno zavarovanje delimo na obvezno in prostovoljno. Za obvezno zdravstveno zavarovanje skrbi Zavod za zdravstveno zavarovanje Republike Slovenije (ZZZS), medtem ko je prostovoljno zdravstveno zavarovanje v pristojnosti posameznih zavarovalnic, ki imajo za to ustrezno dovoljenje (Uradni list RS, št. 100/2005).

V Sloveniji v zadnjih letih javna zdravstvena blagajna izkazuje precejšen primanjkljaj, zato podobno kot v ostalih tržnih gospodarstvih v ospredje vedno bolj prihaja vprašanje, koliko javnih in koliko zasebnih sredstev naj bo namenjenih zdravstvu. V letu 2004 je Ministrstvo za zdravje pričelo s pripravo sprememb zdravstvene zakonodaje v delu dopolnilnih zdravstvenih zavarovanj (Letno poročilo Agencije za zavarovalni nadzor za leto 2004, 2006, str. 3).

2.5. Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ)

Po ZPIZ (Uradni list RS, št. 104/2005) je urejen sistem obveznega pokojninskega in invalidskega zavarovanja na podlagi medgeneracijske solidarnosti, zakon pa ureja tudi dodatno pokojninsko in invalidsko zavarovanje oseb, ki so vključene v obvezno zavarovanje.

Pri prostovoljnem dodatnem pokojninskem zavarovanju zavarovanci zbirajo denarna sredstva na svojih osebnih računih, in sicer z namenom, da se jim ob dopolnitvi določene starosti ali ob nekaterih drugih primerih, določenih v pokojninskem načrtu (pravica do dodatne invalidske pokojnine, pravica do dodatne družinske pokojnine), zagotovijo dodatne pokojnine ali druge pravice. Pokojninske načrte lahko izvajajo pokojninski skladi ali zavarovalnice, ki imajo po ZZavar dovoljenje za opravljanje poslov življenjskega zavarovanja (Letno poročilo Agencije za zavarovalni nadzor za leto 2004, 2006, str. 3).

2.6. Zakon o lastninskem preoblikovanju zavarovalnic (ZLPZ)

Ta zakon je bil v Sloveniji prvič sprejet 27. januarja 2000 in je urejal lastninsko preoblikovanje družbenega kapitala v delniških družbah, katerih izključna dejavnost je bila opravljanje zavarovalnih in pozavarovalnih poslov (Uradni list RS, št. 13/2000).

Pomembno vlogo pri pripravi predloga tega zakona je imela Agencija Republike Slovenije za revidiranje lastninskega preoblikovanja in sicer pri tistih določbah, ki uvajajo revizijo zavarovalnic ter določajo upoštevanje revizijskih ugotovitev in drugih ugotovitev Agencije za revidiranje o zakonitosti in pravilnosti poslovanja zavarovalnice pri ocenjevanju vrednosti celotnega kapitala in izračunu vrednosti zasebnega kapitala v zavarovalnici (Rutar, 2003, str. 17). Agencija je pri zavarovalnicah revidiranje izvedla z namenom ugotovitve morebitnega zmanjšanja družbenega kapitala oziroma premoženja zavarovalnic. Družbeni kapital zavarovalnic je v drugem členu zakona za potrebe določitve razmerja med zasebnim in družbenim kapitalom zavarovalnice določen kot razlika med vrednostjo celotnega kapitala zavarovalnice in vrednostjo tistega dela kapitala zavarovalnice, ki ga je zavarovalnica zbrala z vplačili svojih delničarjev (zasebni kapital zavarovalnice) (Uradni list RS, št. 13/2000).

V zavarovalnicah je celotni kapital določen kot razlika med vrednostjo celotnega premoženja zavarovalnice in vsoto vseh obveznosti zavarovalnice. Vsoto vseh obveznosti zavarovalnice

pa predstavljajo dolgoročne in kratkoročne obveznosti zavarovalnice ter zavarovalno-tehnične rezervacije iz zavarovalnih in pozavarovalnih poslov (Uradni list RS, št. 13/2000).

Tretji člen Zakona o lastninskem preoblikovanju zavarovalnic (2000) določa, da se družbeni kapital zavarovalnice lastninsko preoblikuje tako, da z dnem uveljavitve tega zakona (Uradni list RS, št. 13/2000):

- 20 odstotkov družbenega kapitala zavarovalnice preide v last Kapitalskega sklada pokojninskega in invalidskega zavarovanja;
- 10 odstotkov družbenega kapitala zavarovalnice preide v last Slovenskega odškodninskega sklada;
- 10 odstotkov družbenega kapitala zavarovalnice preide v last Sklada za poplačilo vojne odškodnine, ustanovljenega na podlagi posebnega zakona;
- 60 odstotkov družbenega kapitala zavarovalnice preide v last Republike Slovenije.

Ustavno sodišče je Zakon o lastninskem preoblikovanju zavarovalnic iz leta 2000 konec maja 2001 razveljavilo. Do tega naj bi prišlo zaradi dvoma o ustavnosti in zakonitosti postopka, po katerem je bil omenjeni zakon sprejet, sporen pa naj bi bil tudi način ugotavljanja razmerja med zasebnim in družbenim kapitalom v zavarovalnicah (Rutar, 2003, str. 18).

Tako je bil maja 2002 sprejet nov Zakon o lastninskem preoblikovanju zavarovalnic (ZLPZ-1). Po tem zakonu je urejen način določitve deleža nenominiranega kapitala v kapitalu zavarovalnice oziroma pozavarovalnice, način določitve upravičencev do delnic za nenominirani del kapitala zavarovalnice oziroma pozavarovalnice in prenos navedenih delnic v last teh upravičencev (Uradni list RS, št. 44/2002).

3. VRSTE ZAVAROVANJ

V najširšem smislu delimo zavarovanja po načinu odločanja ter po predmetu zavarovanja. Glede na glavne nevarnosti, ki jih krijejo, pa zavarovanja razvrščamo v zavarovalne vrste, ki jih kaže Tabela 1 v prilogah.

3.1. Vrste zavarovanj po načinu odločanja

Po načinu odločanja delimo zavarovanja na:

- obvezna zavarovanja,
- prostovoljna zavarovanja.

3.1.1. Obvezna zavarovanja

Vse hitrejši družbeni razvoj prinaša posamezniku poleg koristi tudi nekatere slabosti, ki se kažejo v vse večjem številu tveganj in možnosti ogrožanj osebne (telesne) integritete tretjih oseb (oškodovancev, žrtev) in tudi lastnikov ali uporabnikov nevarnih stvari oziroma izvajalcev nevarnih storitev. Pri obveznih zavarovanjih, ki jih določajo predpisi države, nastopijo razlogi za sklenitev zavarovanja posredno z nastankom nekih dejanskih ali pravnih okoliščin, ki morajo biti vnaprej določene. Posameznik se mora že vnaprej zavedati, da je zanj nujno skleniti obvezno zavarovanje, v primeru da se namerava ukvarjati z določeno odgovorno/nevarno dejavnostjo ali uporabljati nevarne naprave oz. sredstva (Žnidarič, 2004, str. 130-131).

Po svojem nastanku delimo obvezna zavarovanja na deklarativna in konstitutivna. Prvo lahko nastane ob določenem pravnem in gospodarskem dejstvu (npr. nakup osebnega vozila), ki ga mora stranka sporočiti zavarovalnici ter z njo skleniti zavarovalno pogodbo. Motorno vozilo mora biti tehnično brezhibno ter obvezno zavarovano za plačilo škod, povzročenih tretjim osebam, kajti šele tedaj je to vozilo možno registrirati za obratovanje v javnem prometu. Pri konstitutivnem obveznem zavarovanju pa zavarovalno razmerje nastane na podlagi zakona avtomatično, največkrat brez vednosti zavarovalnice in celo stranke, in sicer z nastankom nekega predpisanega gospodarskega in pravnega dejstva. Med konstitutivna obvezna zavarovanja sodijo obvezna zavarovanja v prometu. V tem primeru posameznik ne sklene zavarovalne pogodbe neposredno z zavarovalnico, pač pa z nakupom vozovnice sklene prevozno pogodbo s prevoznikom in tako vstopa kot potencialni upravičenec v zavarovalno razmerje, ki ga je prevoznik sklenil z zavarovalnico ob registraciji konkretnega vozila za javni promet (Žnidarič, 2004, str. 130-131).

Skupine obveznih zavarovanj v Sloveniji so naslednje (Pavliha, 2000, str. 214):

- obvezna zavarovanja v prometu,
- obvezna zavarovanja poklicne odgovornosti,
- obvezno kreditno zavarovanje organizatorjev potovanj,
- obvezno zavarovanje odgovornosti proizvajalcev zdravil in medicinskih pripomočkov,
- obvezna ekološka zavarovanja,
- obvezna nezgodna in življenjska zavarovanja (razen obveznih nezgodnih zavarovanj v prometu).

Lahko torej rečemo, da so vsakodnevne možnosti nastanka velikih škod (nematerialnih in materialnih), ki jih posameznik ne bi mogel plačati upravičencem, vzrok za obstoj obveznih zavarovanj (Žnidarič, 2004, str. 131).

3.1.2. Prostovoljna zavarovanja

Med prostovoljna zavarovanja štejemo vsa tista zavarovanja, ki jih posameznik ali pravna oseba sklepa z izbrano zavarovalnico prostovoljno. Z drugimi besedami lahko rečemo, da ga v to pravno oz. pogodbeno razmerje z zavarovalnico ne silijo kogentne norme, pač pa se posamezna fizična ali pravna oseba za to odloči prostovoljno (Žnidarič, 2004, str. 148).

Pri prostovoljnih zavarovanjih mora posamezna fizična ali pravna oseba sama prepoznati potrebo po določenem zavarovanju, kar pomeni, da prepozna obstoj nevarnosti za določen objekt zavarovanja, poleg tega pa mora tudi vedeti za možnost tovrstnega zavarovanja (Žnidarič, 2004, str. 148). Dr. Boncelj pravi, da potreba po zavarovanju izhaja iz številnih nevarnosti raznih vrst in stopenj. Vse te nevarnosti pa ogrožajo premoženje, zdravje in življenje ljudi vseh stanov, vseh dežel, vseh časov; ogrožajo njihovo gospodarsko bit (Flis, 1999, str. 34).

3.2. Vrste zavarovanj po predmetu zavarovanja

Po predmetu zavarovanja pa zavarovanja razvrstimo na:

- osebna zavarovanja,
- premoženjska zavarovanja.

3.2.1. Osebna zavarovanja

Pri zavarovanju oseb obstajajo določila, ki jih pri drugih zavarovanjih ne najdemo. Podobno se tudi vsebina pogodbe v mnogih delih bistveno razlikuje od drugih zavarovalnih pogodb. Vse to je povsem logično, saj je pri vseh drugih zavarovanjih predmet zavarovanja stvar ali premoženjski interes, pri osebnih zavarovanjih pa je predmet zavarovanja oseba oz. človek (Balkovec, 2002, str. 267).

Med osebna zavarovanja štejemo (Slevc, 2002, str. 13):

- nezgodna zavarovanja, življenjska;
- prostovoljno zdravstveno zavarovanje.

S sklenitvijo življenjskega zavarovanja si zavarovanci pridobijo varnost v obliki kapitalске naložbe svojih sredstev (doživetje) in so hkrati zavarovani za primer izgube življenja, poleg tega pa lahko dobijo tudi nezgodno ter dnevno odškodnino, če je sklenjeno tudi takšno zavarovanje. Z vidika zavarovanja sodijo tudi nezgodna zavarovanja, tako kot življenjska, v osebna zavarovanja. »Osnovna in najpomembnejša razlika je predmet zavarovanja oseb, ki jim nudimo zavarovalno zaščito pred določenimi nevarnostmi (tveganji), katerih nastop lahko privede do izplačila zavarovalne vsote ali določenega zneska na osnovi zavarovalne vsote

(Slevc, 2002, str. 13).« Osebnostno zavarovanje se od ostalih zavarovalnih vrst razlikuje tudi po tem, da pri osebah ni mogoče določiti vrednosti. Pod splošnimi pogoji nezgodnega zavarovanja oseb se je možno zavarovati za primer (Slevc, 2002, str. 13):

- smrti zaradi nezgode;
- invalidnosti;
- dnevne odškodnine;
- stroškov zdravljenja.

Življenjsko zavarovanje je najbolj škodno predvidljivo. Vendar pri izračunih zavarovalne premije ni mogoče upoštevati zavarovalniške goljufije, medtem ko se upoštevajo (Slevc, 2002, str. 14):

- verjetnost zavarovalnega dogodka,
- časovna vrednost denarja,
- stroški,
- dobiček,
- predvidena življenjska doba.

3.2.2. Premoženjska zavarovanja

V zgodovini zavarovalništva je najstarejše zavarovanje požara in elementarnih nesreč. Med prvimi predmeti, ki so jih ljudje zavarovali, so bili cerkveni zvonovi in ladje, kasneje pa so začeli zavarovati še stroje, živali, rudnike, danes pa tudi računalnike. Premoženje se najpogosteje zavaruje proti požaru in strojelomu v proizvodnih obratih. Leta 2004 je bilo v Sloveniji s tema zavarovanjema zbranih 65 % bruto obračunane premije v tej skupini zavarovanj, kar je nekaj več kot 22 milijard SIT oz. 92 milijonov EUR, medtem ko je bilo vse premije premoženjskih zavarovanj za 33,8 milijarde SIT oz. 141 milijonov EUR. Z zbrano premijo 4,3 milijarde SIT oz. 12,6-odstotnim deležem v premiji premoženjskih zavarovanj so bila v Sloveniji v letu 2004 dobro zavarovana tudi stanovanja, medtem ko so se deleži drugih zavarovanj od leta 2003 nekoliko zmanjšali. Znesek kosmatih odškodnin premoženjskih zavarovanj je v letu 2004 znašal 21,1 milijarde SIT oz. 88 milijonov EUR, škodni rezultat pa 62,5 % (Statistični zavarovalniški bilten 2005, str. 60).

4. ZAVAROVALNICE V SLOVENIJI KOT FINANČNI POSREDNIKI

Pomembno skupino finančnih institucij v narodnem gospodarstvu predstavljajo zavarovalnice, ki imajo funkcijo finančnih posrednikov. Njihova naloga je na eni strani zbiranje denarnih sredstev od svojih zavarovancev v obliki premij ter na drugi strani ustrezno nalaganje tako zbranih sredstev bodisi v domače narodno gospodarstvo bodisi v tujino.

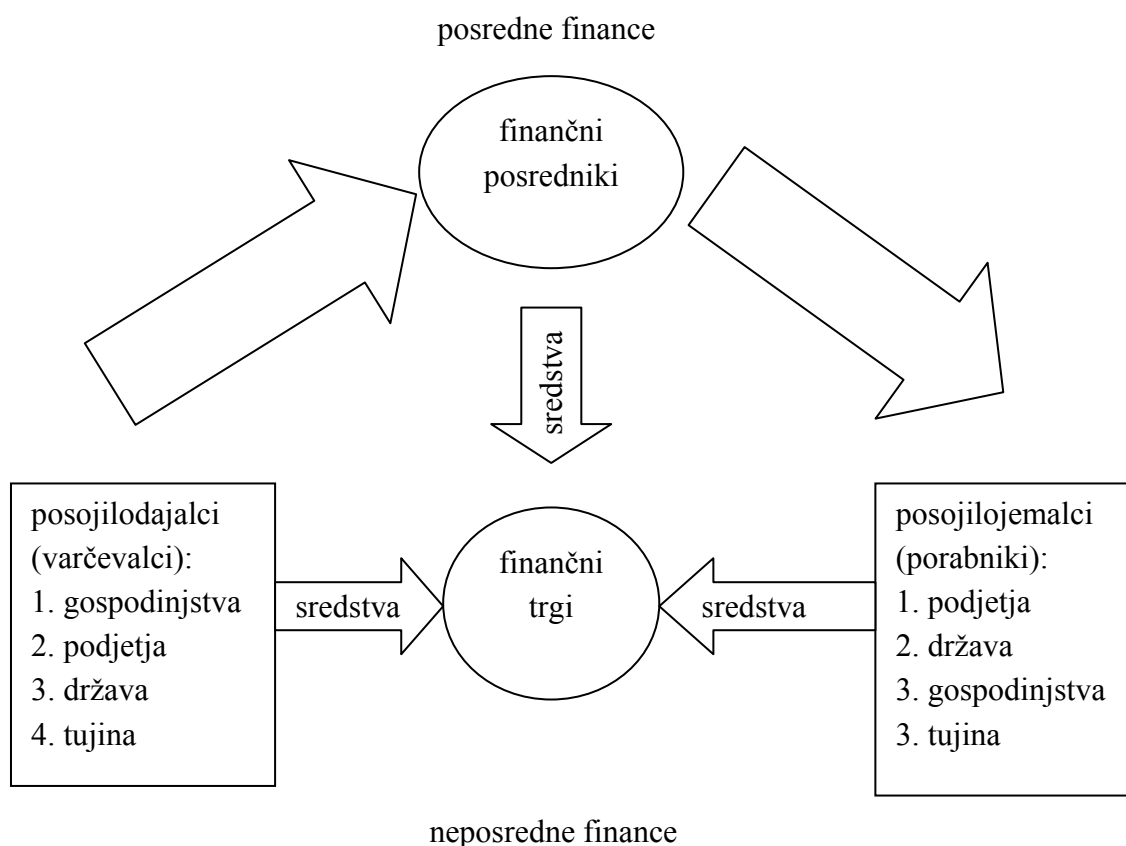
4.1. Opredelitev finančnih institucij

V vsakem narodnem gospodarstvu imajo finančne institucije ključno vlogo pri oblikovanju finančnega sistema. Pri tem pa se posamezne finančne institucije, kot so banke, naložbeni in pokojninski skladi, borzni posredniki ter zavarovalnice, med seboj razlikujejo po mestu pomembnosti, ki ga zasedajo v določenem finančnem sistemu. Za finančne institucije bi lahko rekli, da so to podjetja, ki se ukvarjajo s finančnimi posli v najširšem smislu. Prodajajo in še prej seveda proizvajajo finančne oblike in/ali storitve. Od nefinančnih podjetij jih razlikujemo na primer po tem, da imajo med aktivni svoje premoženjske bilance predvsem finančno premoženje in med pasivi predvsem dolgove. Finančne institucije običajno delimo na finančne posrednike ali posredovalce in na druge ali agentske finančne institucije (Ribnikar, 1999, str. 192).

Za finančne posrednike je značilno, da nastopajo med končnimi posojilodajalci in končnimi posojilojemalci. Njihova naloga je torej posredovanje sredstev od prvih k drugim, kar pa finančni posredniki naredijo preko svoje premoženjske bilance. Prav preko velikosti slednje se kaže obseg njihovega finančnega posredništva (Ribnikar, 1999, str. 192).

Druga skupina finančnih institucij pa so torej agentske finančne institucije oziroma institucije trga vrednostnih papirjev, ki poslujejo v imenu in/ali za račun drugih. Pretok sredstev, kjer finančne institucije posredujejo kot agenti, spada k neposrednim financam, saj se sredstva prenašajo neposredno od posojilodajalcev na posojilojemalce in sicer prek finančnih trgov. Naloga agentskih finančnih institucij je torej, da olajšajo ali celo omogočijo posojilodajalcem in posojilojemalcem, da se najdejo. Pri tovrstnih finančnih institucijah se sredstva ne pretakajo prek njihovih premoženjskih bilanc, zato se njihova pomembnost ne vidi iz velikosti ali povečanja njihove premoženjske bilance (Ribnikar, 1999, str. 192-193).

Slika 1: Tokovi sredstev (»funds«) prek finančnega sistema

Vir: Ribnikar, 2003, str. 223.

Dejstvo je, da se vloge oz. razmerja moči posameznih vrst finančnih institucij s časom spreminjajo. Tako je na primer v Združenih državah Amerike delež bank padel z dobre polovice na dobro tretjino sredstev finančnih ustanov in sicer od konca povojnega obdobja do leta 1977. Vendar pa moramo pri tem poudariti, da v tem obdobju ni prišlo niti do zmanjšanja aktivnosti bank niti do zmanjšanja njihovih sredstev, kajti v opazovanem obdobju je prišlo do ogromne rasti sredstev. Tudi zavarovalne finančne institucije so v opazovanem obdobju zaznale padec deleža sredstev v primerjavi s celotnimi sredstvi finančnega sektorja in sicer za nekaj odstotnih točk. Nikakor pa ne gre spregledati dejstva, da so se po zlomu newyorške borze v letu 1929 pojavili pokojninski skladi kot ločena institucionalna oblika zavarovalniškega sektorja. Slednji so v letu 1977 dosegli 11,6-odstotni delež sredstev finančnih ustanov (Dvoršak Bugarija, 2004, str. 38).

Zavarovalnice lahko opredelimo kot finančne posrednike, ki se ukvarjajo s finančnimi posli v najširšem smislu. V zavarovalnici potekajo denarni tokovi v storitvah osnovne dejavnosti, ko prevzemajo določeno finančno breme zavarovalnega kritja in tveganja pri tem, ter na drugi strani ko se pojavijo na finančnem trgu kot pomembni investitorji oziroma naložbeniki (Dvoršak Bugarija, 2004, str. 38).

4.2. Slovenski zavarovalni trg

V letu 2005 je na slovenskem zavarovalnem trgu delovalo 19 zavarovalnic in dve pozavarovalnici. Od teh je bilo v Slovensko zavarovalno združenje (SZZ) včlanjenih 14 zavarovalnic, obe pozavarovalnici ter dve drugi članici. Omenjene članice SZZ so naslednje (Statistični zavarovalniški bilten 2005, str. 14).

1. Zavarovalnice

- Adriatic Zavarovalna družba, d.d., Koper
- ARAG zavarovanje pravne zaščite, d.d., Ljubljana
- Generali, Zavarovalnica, d.d., Ljubljana
- Grawe, Zavarovalnica, d.d., Maribor
- Merkur zavarovalnica, d.d., Ljubljana
- NLB Vita, življenjska zavarovalnica, d.d., Ljubljana
- Slovenica, zavarovalna hiša, d.d., Ljubljana
- Slovenica Življenje, življenjska zavarovalnica, d.d., Ljubljana
- SID – Prva kreditna zavarovalnica, d.d., Ljubljana
- Triglav, Zdravstvena zavarovalnica, d.d., Koper
- Vzajemna zdravstvena zavarovalnica, d.v.z., Ljubljana
- Zavarovalnica Maribor, d.d., Maribor
- Zavarovalnica Tilia, d.d., Novo mesto
- Zavarovalnica Triglav, d.d., Ljubljana

2. Pozavarovalnici

- Pozavarovalnica Sava, d.d., Ljubljana
- Pozavarovalnica Triglav Re, d.d., Ljubljana

3. Druge članice

- Kapitalska družba pokojninskega in invalidskega zavarovanja, d.d., Ljubljana
- Sklad obrtnikov in podjetnikov, Ljubljana

Med omenjenimi družbami so nove članice SZZ s 1. januarjem 2005 postale zavarovalnice ARAG, Slovenica Življenje in SID - PKZ. Na zgornjem seznamu pa ni Krekove zavarovalnice, zavarovalnice Wiener Stadtische ter zavarovalnice Victoria, saj te v letu 2005 niso bile članice SZZ in tako niso bile vključene v zavarovalno statistiko za leto 2004, čeprav so kot pravni subjekti delovale na slovenskem zavarovalnem trgu (Statistični zavarovalniški bilten 2005, str. 14).

4.3. Slovensko zavarovalno združenje (SZZ)

Slovensko zavarovalno združenje, ustanovljeno leta 1992 (prej Slovenski zavarovalni biro), je gospodarsko interesno združenje slovenskih zavarovalnic, ki se ukvarjajo s pogodbenimi zavarovanji. Poleg omenjenih so lahko članice združenja tudi druge organizacije, če je to v interesu združenja. Članstvo v združenju je prostovoljno. Od ustanovitve se je nenehno povečevalo in sedaj šteje 16 članic. Z namenom razvoja svojega poslovanja, strokovnega opravljanja zavarovalnih poslov in profesionalnega ravnanja so zavarovalnice leta 1999 sprejele zavarovalni kodeks. Z njim so se obvezale spoštovati načela trga, tržne konkurence na lojalnih in korektnih temeljih, ekonomike zavarovanja in poslovne morale s ciljem nuditi stranki kvalitetno zavarovalno zaščito. Združenje zastopa skupne ali posamične interese članic ter opravlja naloge, določene s slovenskimi predpisi in mednarodnimi sporazumi, saj so njegovi cilji in dejavnosti določeni s statutom. Naloge, ki jih izvaja 12-članska strokovna služba na podlagi sklepov stalnih odborov, komisij in sekcij ter organov združenja, kot so skupščina, svet in direktor, so obsežne. Posameznikom in organizacijam, ki imajo vzpostavljene poslovne odnose s katero izmed njegovih članic, SZZ daje soglasja za opravljanje drugih zavarovalnih poslov, organizira izobraževanja za zavarovalne zastopnike in posrednike in jim podeljuje ustrezna potrdila, rešuje določene odškodninske zahteve, zbira, obdeluje, objavlja ter posreduje skupne statistične podatke o zavarovalni dejavnosti in njenem pomenu za slovensko gospodarstvo, občasno organizira izobraževalne seminarje za svoje članice in opravlja druge naloge skupnega pomena. Med najpomembnejše naloge SZZ sodi izpolnjevanje obveznosti iz mednarodnih pogodb in sporazumov, ki se nanašajo na vprašanja zavarovalstva in niso v pristojnosti države. Tak je npr. Londonski sporazum med nacionalnimi biroji (Uniform Agreement between Bureaux), ki se nanaša na t.i. zeleno karto – mednarodno listino o zavarovanju motornih vozil proti odgovornosti za škodo, povzročeno tretjim osebam v domačem in tujem prometu. Dolžnosti iz tega sporazuma opravlja Biro zelene karte, ki je samostojna organizacijska enota združenja z lastnim organom upravljanja, z lastno strokovno službo in vodjem strokovne službe (Slovensko zavarovalno združenje, 2006).

Slovenija je s prvim majem 2004 postala polnopravna članica Evropske unije (EU), kar je pomenilo priložnost nekaterim tujim zavarovalnicam za vstop na naš zavarovalni trg. Njihov prihod k nam ni le povečal obsega zbrane premije, pač pa je razgibal tudi domačo ponudbo zavarovalnih storitev. Tako največ tržnih novosti beležimo na področju življenjskih zavarovanj, kjer uspešno napreduje ponudba dolgoročnih zavarovanj s skupnim nastopanjem zavarovalnic in bank, ter na področju pokojninskih zavarovanj, ki že dobivajo podobo pravih zavarovanj s premijsko in škodno stranjo. Tuje zavarovalnice poslujejo pri nas večinoma po sistemu FOS (svobodno opravljanje storitev na skupnem trgu EU), tako da jih le malo želi ustanoviti podružnico (Statistični zavarovalniški bilten 2005, str. 13).

Temelj direktiv na enotnem zavarovalnem trgu EU je načelo enotnega dovoljenja, kar pomeni, da lahko zavarovalnice, ki imajo dovoljenje v eni državi, opravljajo zavarovalne

storitve tudi v drugi državi, ne da bi imele tam svojo hčerinsko družbo ali bi morale tam pridobiti dovoljenje za poslovanje. Potrebno je le, da obvestijo nadzorni organ. Tako se omogoča čezmejno poslovanje (Ivanušič, 2002, str. 143).

Na dan 25. 4. 2005 je bilo na seznamu družb, ki so dobile dovoljenje slovenske agencije za zavarovalni nadzor za opravljanje storitev na našem trgu, več kot 120 imen (Statistični zavarovalniški bilten 2005, str 13).

4.4. Razvoj slovenskega zavarovalnega trga od osamosvojitve¹

Kako se je slovenski zavarovalni trg razvijal od osamosvojitve Slovenije do leta 2004, nam kaže Tabela 4 v prilogah. Za omenjeno obdobje je prikazano gibanje bruto obračunanih premij na eni strani ter izplačanih odškodnin na drugi strani.

Iz omenjene tabele je razvidno, da so od osamosvojitve Slovenije oz. od leta 1991 pa vse do leta 2004 bruto obračunane premije naraščale in sicer tako na področju življenjskega kot tudi premoženjskega zavarovanja. Vendar pa vidimo, da niso naraščale samo premije, pač pa tudi odškodnine, tako pri življenjskem kot pri premoženjskem zavarovanju.

Leta 2004 je skupna bruto obračunana premija, ki so jo vplačali zavarovanci, znašala 348,4 milijarde SIT (1.457 milijonov EUR). Zavarovalnice so od tega z življenjskim zavarovanjem zbrale 102,6 milijarde SIT (429 milijonov EUR), s premoženjskim pa 246 milijard SIT (1.028 milijonov EUR). Znesek bruto obračunane zavarovalne premije je leta 2004 predstavljal že 5,63 % BDP, kar je za 0,37 odstotne točke več kot leto prej.

Skupna bruto obračunana odškodnina je leta 2004 znašala 222,9 milijarde SIT (932 milijonov EUR), kar je za 125,5 milijarde SIT (525 milijonov EUR) manj od skupne bruto obračunane premije v tem letu. Zavarovalnice v Sloveniji so torej leta 2004 svojim zavarovancem izplačale za približno 125,5 milijarde SIT manj odškodnin, kot so od njih prejele premij.

Posledica polnopravnega članstva Slovenije v EU so tržne novosti pri nas in sicer tako na področju življenjskih, kakor tudi premoženjskih zavarovanj. Pri prvih uspešno napreduje ponudba dolgoročnih zavarovanj s skupnim nastopanjem zavarovalnic in bank ter pri pokojninskih zavarovanjih, pri drugih pa je pomembno omeniti avtomobilska zavarovanja, kjer nekatere zavarovalnice prilagajajo ponudbo izbranim ciljnim skupinam prebivalcev (Statistični zavarovalniški bilten 2005, str. 13).

Tudi naše zavarovalnice so s prvim majem 2004 dobile možnost vstopa na tuje trge, vendar pa se morajo pri tem zavedati, da imajo ti trgi poleg večjega ali manjšega potenciala za sklenitev zavarovanj tudi svoje posebnosti, kot so na primer jezik, kultura, zakonodaja,

¹ Večina številskih podatkov vzeta iz Statističnega zavarovalniškega biltena 2005

regulative, razvitost infrastrukture in trg delovne sile. Te posebnosti prinašajo poleg poslovnih priložnosti žal tudi množico groženj, zato jih je potrebno pri načrtovanju vstopa in načina izvajanja procesov v novem okolju upoštevati (Šušnjar, 2005, str. 213).

Slovenija in druge nove države članice EU imajo v ekonomski in monetarni uniji status držav članic z odstopanjem. To pomeni, da za te države veljajo določbe pogodbe, ki se nanašajo na ekonomsko politiko, medtem ko se večina določb v zvezi z monetarno politiko do uvedbe evra ne izvaja. Preden država članica EU prevzame evro, mora doseči visoko stopnjo ekonomske konvergenca. Z drugimi besedami to pomeni, da mora država izpolnjevati »maastrichtske« konvergenčne kriterije, ki pa se nanašajo na doseganje nizke stopnje inflacije, zdravih javnih financ, nizke stopnje obrestnih mer in stabilnih tečajev valut (Košiček, 2006, str. 11).

Leta 2005 je v nekaterih zavarovalnicah prišlo do organizacijskih, kadrovskih in lastniških sprememb, ki pa ne vplivajo bistveno na sam obseg slovenskega zavarovalnega trga. Kot primer naj navedem Slovenico, zavarovalno hišo d.d., ki je januarja 2005 oddvojila življenjsko zavarovalnico z imenom Slovenica Življenje, življenjska zavarovalnica d.d. Ljubljana, medtem ko Slovenica od takrat z nespremenjenim imenom posluje kot premoženjska zavarovalnica. Omeniti velja tudi datum 28. 6. 2005, ko je prišlo do odločitve o združitvi zavarovalnih družb Slovenica d.d. Ljubljana in Adriatic d.d. Koper in sicer s pripojitvijo prve k drugi (Statistični zavarovalniški bilten 2005, str. 13).

Na slovenskem zavarovalnem trgu prevladujejo zavarovalnice z večinskim deležem domačega kapitala. Zavarovalnica Triglav je bila v letu 2001 edina domača zavarovalnica s pozitivnim donosom na premijo, bila pa je tudi vodena z najvišjim donosom na investicije na trgu (Štiblar, 2003, str. 45). Kar pa zadeva tuj kapital, je na slovenskem zavarovalnem trgu poleg avstrijskega s pomembnim deležem zastopan še belgijski in sicer v življenjski zavarovalnici NLB Vita, ustanovljeni s strani Nove Ljubljanske banke in belgijske solastnice KBC Insurance NV. Leta 2004 je bil tržni delež zavarovalnic s tujim kapitalom za 0,62 odstotne točke večji kot leto prej in je tako znašal 7,02 % (Statistični zavarovalniški bilten 2005, str. 13-14).

4.4.1. Bruto obračunane premije glede na BDP

Gibanje deleža bruto obračunanih premij zavarovanja in pozavarovanja v BDP ter gibanje letnih stopenj rasti omenjenih premij od leta 1991 do 2004 sem prikazal v Tabeli 2 na naslednji strani.

Tabela 2: Bruto obračunana premija zavarovanja in pozavarovanja, letna rast in delež v BDP 1991-2004*

Premija vseh zavarovanj				Zneski v 1000 SIT		
Leto	Zavarovanje	Letna rast**	Delež v BDP (%)	Pozavarovanje	Letna rast**	Delež v BDP (%)
1991	11.518.799	-	3,30	2.345.310	-	0,67
1992	32.901.978	285,6	3,23	6.026.127	256,9	0,59
1993	47.414.878	144,1	3,30	5.722.221	95,0	0,40
1994	62.962.405	132,8	3,41	7.356.185	128,6	0,40
1995	102.373.707	162,6	4,65	8.718.400	118,5	0,40
1996	121.815.413	119,0	4,85	9.830.423	112,8	0,39
1997	129.589.589	106,4	4,46	11.529.139	117,3	0,40
1998	154.044.988	118,9	4,75	13.313.317	115,5	0,41
1999	171.381.310	111,3	4,71	17.803.855	133,7	0,49
2000	192.865.500	112,5	4,77	18.807.535	105,6	0,46
2001	230.029.774	119,3	5,04	21.689.262	115,3	0,47
2002	266.955.500	116,1	5,07	28.635.446	132,0	0,54
2003	298.202.450	111,7	5,26	32.950.081	115,1	0,58
2004	348.380.393	116,8	5,63	35.606.995	108,1	0,58
				Zneski v 1000 EUR		
2002	1.178.845	116,1	5,07	126.451	132,0	0,54
2003	1.275.102	111,7	5,26	140.894	115,1	0,58
2004	1.456.887	116,8	5,63	148.905	108,1	0,58

Zneski, navedeni v evrih, so po tečaju Banke Slovenije na dan 30. 6. 2002 (1 EUR = 226,4552 SIT), 30. 6. 2003 (1EUR = 233,8656 SIT) in 30. 6. 2004 (1 EUR = 239,1265).

* Deleži premij v BDP so izračunani glede na izračun SURS o velikosti BDP po tekočih cenah za leto 2004.

** Indeks rasti premij (inflacija ni vračunana).

0,00 – podatek je manjši od 1/100 %.

Vir: Statistični zavarovalniški bilten 2005, str. 40.

Kot lahko vidimo iz tabele, se je delež premij v BDP na področju zavarovanja od leta 1991 (ko je znašal 3,30 %) do leta 1992 zmanjšal, nato se je do leta 1996 vsako leto povečeval, v letu 1997 pa se je zopet zmanjšal. Leta 1998 se je delež premij v BDP povečal, naslednje leto pa zopet zmanjšal. Od leta 1999 pa do 2004 se je omenjeni delež vsako leto povečeval in je tako v letu 2004 znašal 5,63 %.

4.4.2. Tržni deleži zavarovalnic na slovenskem zavarovalnem trgu

Zavarovalnice, ki poslujejo po zavarovalniškem zakonu (ZZavar), tj. klasične zavarovalnice, so leta 2004 zbrale večino in sicer 318,7 milijarde SIT (1.333 milijonov EUR) ali 91,5 % vse

zavarovalne bruto obračunane premije. Druge članice SZZ so zbrale 29,7 milijarde SIT (124 milijonov EUR) bruto obračunane premije, od tega 94,2 % z življenjskimi zavarovanji. Največji delež pri tem pripada Kapitalski družbi, ki upravlja s pokojninskimi skladi, pri katerih se je zaradi dodatnega pokojninskega zavarovanja za državne uslužbence število zavarovancev močno povečalo (Statistični zavarovalniški bilten 2005, str. 14-15).

V letu 2004 sta obe pozavarovalnici zbrali za 35,6 milijarde SIT (149 milijonov EUR) bruto obračunane pozavarovalne premije. Delež pozavarovalnice Triglav Re se je po nekajletnem nepretrganem vzponu zmanjšal na 40,2 %, medtem ko je pozavarovalnica Sava povečala svoj tržni delež na 59,8 %.

Slovenski zavarovalni trg je med zavarovalnice že več let razdeljen v podobnih razmerjih. To velja zlasti za zgornji del lestvice, saj ostaja vrstni red prvih treh zavarovalnic že dolgo nespremenjen. Do nekaterih sprememb v tržnih deležih posameznih zavarovalnic prihaja le v spodnjem delu lestvice. Zavarovalnica Triglav je bila s premijo 137,2 milijarde SIT (574 milijonov EUR) ali 39,4 % vsega premijskega volumna na prvem mestu po zbrani bruto obračunani premiji v letu 2004. Dejstvo pa je, da se delež največje slovenske zavarovalnice iz leta v leto zmanjšuje zaradi povečanja deležev manjših zavarovalnic. Med vsemi zavarovalnicami v letu 2004 je drugi največji tržni delež pripadel Vzajemni zdravstveni zavarovalnici (16,1 %), tretja pa je bila s tržnim deležem 12,1 % zavarovalnica Maribor. Da je koncentracija slovenskega zavarovalnega trga še vedno velika, pričča dejstvo, da dve tretjini trga pripadata trem največjim zavarovalnicam, medtem ko 13 manjših zavarovalnic obvladuje le eno tretjino trga. Glede na tržne deleže življenjskih zavarovanj in sicer brez premije prostovoljnih dodatnih pokojninskih zavarovanj, so bile leta 2004 na prvih treh mestih zavarovalnice Triglav (48 %), Maribor (15,4 %) in Merkur (8,8 %). Pri tem pa velja poudariti, da se je omenjenim trem in tudi nekaterim drugim zavarovalnicam tržni delež pri življenjskih zavarovanjih zmanjšal na račun neverjetno hitre in visoke rasti življenjske zavarovalnice NLB Vita. Slednja se je namreč s tržnim deležem 6,3 % v skupini življenjskih zavarovanj leta 2004 povzpela na četrto mesto (Statistični zavarovalniški bilten 2005, str. 15-16).

V Tabeli 4 na naslednji strani lahko vidimo tržne deleže 12 zavarovalnic, ki so v letu 2004 poslovale po ZZavar in sicer glede na skupni znesek bruto obračunanih premij teh zavarovalnic.

Tabela 4: Tržni deleži zavarovalnic leta 2004* (v %)

Zavarovalnice	Vrsta zavarovanj		
	Vsa	Življenjska	Neživljenjska
SKUPAJ	100	100	100
Triglav	43,05	50,87	40,66
Vzajemna	17,56	-	22,92
Maribor	13,23	14,78	12,75
Adriatic	9,71	3,07	11,74
Slovenica	5,44	5,11	5,54
Tilia	3,22	1,46	3,76
Merkur	2,39	8,49	0,52
Generali	2,02	4,30	1,32
Grawe	1,86	5,91	0,63
NLB Vita	1,51	6,03	0,12
Triglav, zdravstvena	0,01	-	0,02
ARAG	0,01	-	0,01

* Tržni deleži glede na skupni znesek bruto obračunanih premij 12 zavarovalnic, ki poslujejo po ZZavar (318.702.604.00 SIT).

Vir: Statistični zavarovalniški bilten 2005, str. 16.

Med vsemi zavarovalnicami, ki so v letu 2004 poslovale po ZZavar, je imela Zavarovalnica Triglav daleč največji tržni delež glede na skupni znesek bruto obračunanih premij teh zavarovalnic in sicer 43,05 %. S tržnim deležem 17,56 % ji je sledila Vzajemna zavarovalnica, na tretjem mestu pa je bila Zavarovalnica Maribor, ki je imela tržni delež 13,23 %. Na predzadnjem oz. zadnjem mestu sta bili v tem letu zavarovalnici Triglav, zdravstvena ter ARAG.

4.5. Kapital zavarovalnice

Zavarovalnice morajo na podlagi Zakona o zavarovalništvu oblikovati več vrst kapitala in sicer temeljni kapital, dodatni, minimalni in zajamčeni kapital.

4.5.1. Temeljni kapital

Temeljni kapital mora biti vedno najmanj enak zajamčenemu kapitalu iz 112. člena Zakona o zavarovalništvu (2004). Po tem zakonu se pri izračunu temeljnega kapitala zavarovalnice upoštevajo naslednje postavke (Uradni list RS, št. 102/2004):

- vplačani osnovni kapital delniške družbe, razen na podlagi kumulativnih prednostnih delnic vplačanega osnovnega kapitala oziroma ustanovni kapital in sredstva na računih članov družbe za vzajemno zavarovanje,

- kapitalske rezerve, razen kapitalskih rezerv povezanih s kumulativnimi prednostnimi delnicami,
- rezerve dobička, razen rezerv za lasne deleže,
- preneseni čisti dobiček iz prejšnjih let,
- splošni prevrednotovalni popravek kapitala zgoraj navedenih postavk,
- posebni prevrednotovalni popravek kapitala v zvezi s sredstvi, ki niso financirana iz zavarovalno-tehničnih rezervacij.

Pri izračunu temeljnega kapitala je potrebno kot odbitne postavke upoštevati odkupljene lastne delnice, neopredmetena dolgoročna sredstva, preneseno čisto izgubo iz prejšnjih let in izgubo tekočega leta, splošni prevrednotovalni popravek odkupljenih lastnih delnic in prenesene čiste izgube iz prejšnjih let, razliko med nediskontiranimi in diskontiranimi škodnimi rezervacijami.

4.5.2. Dodatni kapital

Pri izračunu dodatnega kapitala morajo zavarovalnice po Zakonu o zavarovalništvu upoštevati naslednje postavke (Uradni list RS, št. 102/2004):

- vplačani osnovni kapital na podlagi kumulativnih prednostnih delnic,
- kapitalske rezerve povezane s kumulativnimi prednostnimi delnicami,
- podrejeni dolžniški instrumenti,
- izravnalne rezervacije, ki jih oblikujejo zavarovalnice po lastni presoji,
- druge postavke.

4.5.3. Izračun kapitala zavarovalnice

Pri izračunu kapitala morajo zavarovalnice po Zakonu o zavarovalništvu (2004) sešteti temeljni in dodatni kapital, nato pa seštevek zmanjšati za naslednje postavke (Uradni list RS, št. 102/2004):

- udeležbo v drugih zavarovalnicah, pozavarovalnicah, zavarovalnih holdingih, bankah, borzno-posredniških družbah, družbah za upravljanje in drugih finančnih institucijah, kolikor skladno s predpisi izračunavajo kapitalsko ustreznost, v katerih je zavarovalnica udeležena skladno s prvim odstavkom 9. člena tega zakona,
- naložbe v podrejene dolžniške instrumente in druge naložbe v osebe iz prejšnje točke, ki se pri ugotavljanju kapitalske ustreznosti teh oseb upoštevajo pri izračunu njihovega kapitala in v katerih je zavarovalnica udeležena skladno s prvim odstavkom 9. člena tega zakona,
- nelikvidna sredstva (naložbe zavarovalnice v delnice borze, klirinško depotne družbe, terjatve iz naslova vplačil v jamstveni sklad pri klirinško depotni družbi, terjatve iz naslova vplačil v druge sklade, ki so namenjeni vzajemnemu jamstvu za izpolnitev

obveznosti več oseb, in druga sredstva, ki jih ni mogoče unovčiti v času, ki je potreben zaradi pravočasne izpolnitve zapadlih denarnih obveznosti).

4.5.4. Kapitalska ustreznost

Kapitalska ustreznost predstavlja dolžnost zavarovalnice, da vedno razpolaga z ustreznim kapitalom. Slednji je odvisen od obsega in vrste poslov, ki jih zavarovalnica opravlja, in seveda od tveganj, ki jim je zavarovalnica pri svojem poslovanju izpostavljena (Pavliha, 2000, str. 113). Ko govorimo o kapitalski ustreznosti zavarovalnic, po Zakonu o zavarovalništvu (2004) razlikujemo naslednje tri vrste kapitala (Uradni list RS, št. 102/2004).

1. Minimalni kapital za sklepanje premoženjskih zavarovanj

Na podlagi 110. člena Zakona o zavarovalništvu (2004) se minimalni kapital zavarovalnice, ki opravlja zavarovalne posle v skupini premoženjskih zavarovanj in tudi minimalni kapital pozavarovalnice, izračunata na dva načina in sicer z uporabo premijskega količnika in škodnega količnika, pri čemer pa je potrebno upoštevati strožje oziroma višje kapitalske zahteve. Za prvo leto poslovanja morajo zavarovalnice kapitalske zahteve izračunati z uporabo premijskega količnika. Znesek minimalnega kapitala premoženjske zavarovalnice nikoli ne sme biti manjši od predpisanega zneska zajamčenega kapitala.

2. Minimalni kapital za sklepanje življenjskih zavarovanj

Minimalni kapital zavarovalnice, ki opravlja zavarovalne posle v skupini življenjskih zavarovanj, se ugotovi po posebnem postopku in mora biti vedno najmanj enak kapitalskim zahtevam, ki jih določa 111. člen Zakona o zavarovalništvu (2004). Tudi pri življenjskih zavarovalnicah podobno kot pri premoženjskih minimalni kapital ne sme biti manjši od predpisanega zneska zajamčenega kapitala.

3. Zajamčeni kapital

Po Zakonu o zavarovalništvu (2004) zajamčeni kapital predstavlja eno tretjino minimalnega kapitala iz 110. oziroma 111. člena tega zakona, vendar pa ne sme biti nikoli nižji od predpisanih zneskov 112. člena tega zakona. Tako zajamčeni kapital zavarovalnice, ki ima dovoljenje za opravljanje zavarovalnih poslov iz zavarovalne skupine premoženjskih zavarovanj, ne sme biti nikoli nižji od:

- zneska 480.000.000 SIT,
- zneska 720.000.000 SIT, če ima zavarovalnica dovoljenje za opravljanje zavarovalnih poslov za vse ali nekatere zavarovalne vrste iz 10. do 15. točke drugega odstavka 2. člena Zakona o zavarovalništvu (2004).

Zajamčeni kapital življenjske zavarovalnice in pozavarovalnice pa ne sme biti nikoli manjši od 720.000.000 SIT.

4.6. Zavarovalništvo Slovenije in priprava režima Solventnost II

S Solventnostjo II se ustvarja nov dinamičen sistem solventnosti, ki bo bolj neposredno povezal kapital zavarovalnic z nepričakovanimi bodočimi dogodki v poslovanju, medtem ko imajo za pričakovane bodoče dogodke zavarovalnice oblikovane rezervacije. V režimu Solventnost I je bilo začrtanih nekaj nadzornih pravil, povečal pa se je tudi kapital, potreben za izpolnitev obveznosti zavarovalnic do zavarovancev. V novem sistemu Solventnost II prihaja v ospredje celostno upravljanje s tveganji in ne zgolj upravljanje s čistim zavarovalniškim tveganjem (v glavnem določila glede obveznosti zavarovalnic). Tako se torej novi sistem ozira na upravljanje bilance zavarovalnice in sicer sredstev in virov hkrati (aset liability management). Po principu projekta Basel II, sprejetem za banke decembra leta 2004, tudi projekt Solventnost II vpeljuje pristop treh stebrov: kapitalske zahteve (prvi steber), nadzorni pregled (drugi steber) in tržna disciplina (tretji steber). S pomočjo projekta Solventnost II naj bi prišli do učinkovitejšega in varnejšega enotnega trga zavarovanja in pozavarovanja EU s harmoniziranjem solventnostnih zahtev in nadzornih praks. Tako bodo lahko zavarovalnice iz različnih držav poslovale pod enakimi pogoji. Poleg tega bodo lahko zavarovalnice izbirale med oblikovanjem razmeroma preprostega standardnega pristopa na eni in oblikovanjem internega modela za zahtevnejši pristop na drugi strani. Večina slovenskih zavarovalnic nima dovolj finančnih virov in kadrov za razvoj internih modelov, zato bodo slednje najverjetneje uporabile standardni pristop (Štiblar, Šramel, 2006, str. 5-6).

Konec leta 2003 zavarovalniški sektor v Sloveniji s presežkom izpolnjuje kapitalske zahteve Solventnost I. Zavarovalnice v Sloveniji so bolj oskrbljene s kapitalom, kot je treba po standardih EU, saj so domači standardi višji od standardov zahtevnosti v EU. Posledično so zavarovalnice pri nas bolj varne in manj dobičkonosne, kot bi bile po standardih EU. Vrednost slovenskih zavarovalnic je torej podcenjena, zato so zavarovalnice v tem smislu »dobro oskrbljene s salom«, po drugi strani pa dohodkovno učinkovitejše, kot kažejo izračuni po domačih standardih. Kakšna bo končna oblika Solventnosti II je odvisno od razmerja med željami nadzornikov po zaostritvi zahtev po povečanem kapitalu z namenom zaščite zavarovancev in političnimi zahtevami EU po svobodi razpolaganja s kapitalom kot investicijskim dejavnikom za hitrejšo rast in večjo konkurenčnost v boju z ZDA, Japonsko in Kitajsko. Projekt je še premalo razvit, zato konkretnih izračunov za Solventnost II sedaj še ni mogoče narediti. V letu 2007 naj bi bila sprejeta okvirna direktiva, medtem ko naj bi bila Solventnost II vpeljana po letu 2010. Dobro bi bilo, da bi se že začeli pripravljati nanjo, nenazadnje tudi zaradi velikih stroškov vpeljave (Štiblar, Šramel, 2006, str. 3).

4.6.1. Kapitalska ustreznost zavarovalniškega sektorja v Sloveniji po Solventnosti I²

Izračuni kažejo, da je imel leta 2003 slovenski zavarovalniški sektor 19 milijard tolarjev presežka razpoložljivega kapitala, leta 2004 pa slabih 20 milijard tolarjev. Presežek

² Številski podatki vzeti iz Štiblar, Šramel, 2005, str. 9-10

razpoložljivega kapitala nad minimalnim je nekoliko nižji, ker je že upoštevano, da lahko zavarovalnica v števa v dodatni kapital podrejene dolžniške instrumente samo do 25 % temeljnega ali zahtevanega minimalnega kapitala in sicer nižjega izmed obeh. S to zahtevo so se morale zavarovalnice uskladiti do 31. marca 2005, sicer bi bil razpoložljivi kapital slovenskega zavarovalniškega sektorja leta 2003 večji za 2,4 milijarde tolarjev, leta 2004 pa bi bil le-ta večji za 2,6 milijarde (Štiblar, Šramel, 2006, str. 9-10).

Tabela 5: Kapitalska ustreznost zavarovalništva v Sloveniji (2003) (v 000 SIT)

	Premijski količnik	Škodni količnik	Nač. za ž. z.*
Minimalni kapital za premoženjska zavarovanja	22.879.073	20.431.613	-
Minimalni kapital za zdravstvena zavarovanja	3.861.552	4.231.938	484.360
Minimalni kapital za neživljenjska zavarovanja		27.111.011	
Minimalni kapital za življenjska zavarovanja		8.360.095	
Minimalni kapital slov. zav. sektorja		35.471.106	
Razpoložljivi kapital slov. zav. sektorja		54.519.106	
Presežek razpoložljivega kapitala		19.047.999	
Kapitalska ustreznost (v %) (razpoložljivi K/minimalni K)		154	

* Način za življenjska zavarovanja

Vir: Štiblar, Šramel, 2006, str. 9.

Tabela 6: Kapitalska ustreznost zavarovalništva v Sloveniji (2004) (v 000 SIT)

	Premijski količnik	Škodni količnik	Nač. za ž. z.*
Minimalni kapital za premoženjska zavarovanja	25.436.567	23.025.028	-
Minimalni kapital za zdravstvena zavarovanja	3.842.131	4.543.611	-
Minimalni kapital za neživljenjska zavarovanja		29.980.178	
Minimalni kapital za življenjska zavarovanja		9.990.424	
Minimalni kapital slov. zav. sektorja		39.970.602	
Razpoložljivi kapital slov. zav. sektorja		59.775.133	
Presežek razpoložljivega kapitala		19.804.530	
Kapitalska ustreznost (v %) (razpoložljivi K/minimalni K)		150	

* Način za življenjska zavarovanja

Vir: Štiblar, Šramel, 2006, str. 10.

Velika rezerva kapitala je v izravnalnih rezervacijah in sicer približno 20 milijard tolarjev, kar dvigne kapitalsko ustreznost nad 200 %. Po pravilih EU naj bi se izravnalne rezervacije oblikovale samo za kreditna zavarovanja, medtem ko se pri nas uporabljajo v večini premoženjskih zavarovalnih vrst.

V evropskem zavarovalnem prostoru že dalj časa poteka razprava glede statusa in obravnave izravnalnih rezervacij. Industrija se skoraj povsod zavzema za ohranitev izravnalnih rezervacij in sicer v okviru kapitalskih postavk. Naša novela zakona pa predlaga takojšnjo razgradnjo večjega dela izravnalnih rezervacij. Kar muči zavarovalnice je, da je razgradnja nujna takoj in v celoti (razen pri kreditnih zavarovanjih). To pomeni, da bodo milijarde iz razgradnje rezervacij takoj tudi obdavčene. Zavarovalnice se tako zavzemajo za možnost odloženega plačila davka v več letih (Toplak, 2006, str. 3).

4.6.2. Prilagoditve slovenske zakonodaje predlaganim rešitvam Solventnosti II

Prvi steber – kapitalska ustreznost

Izračun zahtevanega kapitala za nepričakovane dogodke je v režimu Solventnost II prilagojen tveganju. Pri tem morajo zavarovalnice izpolnjevati dve kapitalski zahtevi in sicer minimalni

ter solventnostni kapital. Omenjeni režim predvideva tudi spremembo opredelitve zavarovalno-tehničnih rezervacij, kar bo tudi imelo vpliv na kapitalske zahteve. Velikost zavarovalno-tehničnih rezervacij se oblikuje na podlagi pričakovane sedanje vrednosti najboljše ocene prihodnjih denarnih tokov škodnih izdatkov. V režimu Solventnost II naj bi se ta ocena povečala za varnostni faktor tveganja in sicer z namenom zagotovitve določene ravni zaupanja. V novem režimu bo minimalni zahtevani kapital (MCR) za razliko od minimalnega kapitala v sedanjem režimu Solventnost I upošteval tudi aktivo bilance zavarovalnic oz. naložbena pravila. Zavarovalnice bodo morale upoštevati tudi Zahtevani solventnostni kapital (SCR), po katerem naj bi bil določen znesek kapitala, ki je potreben, da je ob 99,5-odstotni ravni zaupanja zagotovljeno, da do konca časovnega obdobja (eno leto) vrednost sredstev zavarovalnice presega njene obveznosti. SCR naj bi bil večji od minimalnega zahtevanega kapitala (Štiblar, Šramel, 2006, str. 10-11).

Drugi steber – nadzor

Zavarovalnice bodo morale v novem režimu okrepiti službo notranjega nadzora in tudi službe za upravljanje s tveganji. Sistematično bodo morale izračunavati vrsto kvantitativnih in kvalitativnih kazalnikov, ki jih bodo od njih zahtevali nadzorni organi. Le-ti bodo imeli na podlagi splošnih določil zakonodaje določeno stopnjo diskrecije, kar pomeni, da bo le del njihovih pooblastil natančno določen. Ker zavarovalnice s svojimi storitvami posegajo vedno bolj tudi izven državnih meja in tudi v druge sektorje gospodarstva, bodo morali nadzorni organi vedno bolj sodelovati tudi z nadzornimi organi drugih držav ter nadzornimi organi bank in institucij kapitalskega trga (Štiblar, Šramel, 2006, str. 11-12).

Ko zavarovalnice posegajo v druge sektorje (npr. bančništvo), se običajno oblikujejo t.i. finančni konglomerati. Poglejmo, kaj finančni konglomerat pravzaprav je oz. kakšne so njegove značilnosti.

Finančni konglomerat kot skupina, ki opravlja pretežno dejavnost finančnega sektorja, mora izpolnjevati naslednje pogoje (Weiss, 2006, str.5):

- v skupini je najmanj ena oseba iz zavarovalniškega sektorja ((po)zavarovalnica, zavarovalniški holding, pokojninska družba) in najmanj ena oseba iz bančnega sektorja (banka ali hranilnica) ali iz sektorja vrednostnih papirjev (borznoposredniške družbe),
- družba za upravljanje se lahko šteje kot del katerega koli teh treh delov finančnega sektorja,
- pri merilih se upošteva le osebe s sedežem v EU,
- na vrhu skupine je lahko neka oseba finančnega sektorja ali pa gre za mešani finančni holding,
- vsaj 40 odstotkov bilančne vsote cele skupine imajo osebe, ki opravljajo dejavnost finančnega sektorja,
- bilančna vsota najmanjšega finančnega sektorja v skupini presega šest milijard evrov.

Pomembna novost, ki jo bo v zavarovalniški sektor vpeljal režim Solventnost II, je med drugim tudi boljše obveščanje javnosti o rezultatih poslovanja posamezne zavarovalnice. Slednje bodo namreč morale v novem režimu poskrbeti za to, da bodo poleg nadzornega organa bolj obveščale tudi javnost (Štiblar, Šramel, 2006, str. 13).

4.7. Naložbe zavarovalnega sektorja³

Gospodarski razvoj prinaša poleg številnih prednosti tudi nove nevarnosti, ki povzročajo gospodarsko škodo. Prav zaradi slednje se razvija zavarovalna zavest in z njo potreba po gospodarski varnosti, kar pripomore k večji razvitosti zavarovalne dejavnosti. Obenem pa se lahko z gospodarskim razvojem vedno več sredstev namenja zavarovalni dejavnosti, saj je bruto domači proizvod (BDP) vedno večji.

S tem ko se razvija zavarovalni sektor, pa se seveda večajo tudi zavarovalno-tehnične rezervacije, ki jih zavarovalnice oblikujejo na podlagi zbranih premij. Zavarovalno-tehnične rezervacije zavarovalnice oblikujejo za poplačilo odškodnin, ki jih morajo plačati zavarovancem v primeru nastanka škodnega dogodka.

Vendar pa omenjenih rezervacij zavarovalnice ne morejo preprosto spraviti v svoje blagajne, in tako počakati do nastanka škodnega dogodka. Jasno je namreč, da jih morajo za ta čas »pametno« naložiti v narodno gospodarstvo. Boncelj (1983, str. 273) pravi, da je nalaganje zavarovalno-tehničnih rezervacij pomembno za:

- narodno gospodarstvo (v primeru držanja zavarovalno-tehničnih rezervacij v blagajnah zavarovalnic bi se v narodnem gospodarstvu začeli pojavljati deflacijski učinki, nato pa bi se v primeru nastanka velikega števila škodnih dogodkov zaradi izplačila odškodnin pojavili inflacijski učinki),
- zavarovalnice (z nalaganjem omenjenih rezervacij lahko zavarovalnice ustvarjajo dobiček, pri hudi konkurenci je to celo edini vir dobička oz. edini vir za odpravo morebitnega tekočega zavarovalno-tehničnega primanjkljaja),
- zavarovalce (če so naložbene obresti trajne narave, omogočajo zmanjševanje premij ali (v življenjskem zavarovanju) povečevanje zavarovalnih vsot).

Glede na to, da denar pride v zavarovalni sektor iz narodnega gospodarstva, je prav, da se po ovinku čez zavarovalnico vanj tudi vrne in sicer za čas, ko zavarovalno-tehnične rezervacije niso potrebne za poplačilo odškodnin. Na ta način denar, namenjen zavarovalnemu sektorju, za narodno gospodarstvo ni izgubljen.

³ Večina številskih podatkov vzeta iz Letnega poročila Agencije za zavarovalni nadzor za leto 2004, 2006, str. 18-22

Pri svojih naložbah morajo zavarovalnice upoštevati naložbena načela. Poglejmo, kako omenjena načela opredeljuje Boncelj (1983, str. 278-296):

- načelo varnosti (Po tem načelu mora biti zagotovljena vrnitev naložbe, kar pa je teoretično lahko zagotoviti formalno, materialno ali pa oboje hkrati. V primeru vrnitve istega zneska, kot je bil naložen, ne glede na njegovo kupno moč, govorimo o formalni vrnitvi naložbe. Lahko pa gre za vrnitev iste kupne moči, kot je bila naložena, ne glede na njen denarni znesek, kar predstavlja materialno vrnitev naložbe.),
- načelo likvidnosti (Upoštevaje to načelo morajo imeti zavarovalnice po tem, ko že oblikujejo naložbe, še vedno na voljo toliko nevezanega denarja, da morejo za plačilo dospete obveznosti v celoti, takoj in tekoče izpolnjevati.),
- načelo donosnosti (Zavarovalnice morajo po tem načelu poskrbeti, da je čisti donos od naložb kar največji. Tako morajo izbrati tisto vrsto naložb, ki je v danih razmerah po izčrpanju vseh drugih boljših možnosti najdonosnejša.),
- načelo ustaljenosti (Po tem načelu kosmati obrestni donos nikdar ne sme pasti pod neko spodnjo mejo, čisti obrestni donos pa mora stalno dotekati po neki drugi spodnji meji. Pri tem so debetne obresti spodnja meja za kosmati donos, medtem ko je tendenčna spodnja meja za čisti donos tista, ki zagotavlja določene najnižje poslovne stroške (če se ti poravnavajo iz obrestnega donosa) in določen najnižji dobiček, če se ta poravnava iz obrestnega donosa.)

Poglejmo, v kakšnem vrstnem redu upoštevajo načela varnosti, likvidnosti in donosnosti zavarovalnice in v kakšnem banke. Načelo ustaljenosti bomo pri tem izpustili, saj, kot pravi Boncelj (1983, str. 293), banke o njem izrecno ne govorijo. Pri bankah so namreč kreditne obresti vedno višje od debetnih, zato se načelo ustaljenosti uveljavlja kar v okviru načela donosnosti.

Zavarovalnice pri razvrstitvi naložbenih načel upoštevajo naslednji vrstni red: varnost, likvidnost, donosnost. Pri bankah pa je vrstni red naslednji: donosnost, likvidnost, varnost. Kot lahko vidimo je načelo varnosti za zavarovalnice na prvem in za banke na zadnjem mestu, medtem ko je načelo donosnosti za zavarovalnice na zadnjem in za banke na prvem mestu. Kar pa se pri oblikovanju naložb tiče načela likvidnosti, je le-ta po pomembnosti na drugem mestu in sicer tako pri zavarovalnicah kot pri bankah.

Da je načelo likvidnosti pomembno tako za zavarovalnice kot za banke, je povsem jasno. Tako ene kot druge si morajo namreč ustvariti zaupanje javnosti v sposobnost izplačevanja prihodnjih dospelih obveznosti. Kljub vsemu pa bi lahko rekli, da je potreba po izpolnjevanju načela likvidnosti pri zavarovalnicah še nekoliko večja, saj pri slednjih likvidnost z drugimi besedami pomeni sposobnost izplačevanja odškodnin osebam, ki so prišle v določeno stisko.

Vidimo, da morajo tako zavarovalnice kot banke najti neko skladnost med načeloma likvidnosti in donosnosti. Boncelj (1983, str. 297) pravi, da banke upoštevajo zlato bančno

pravilo, po katerem se morajo roki naložb ravnati po rokih vlog, medtem ko zavarovalnice upoštevajo zlato zavarovalno pravilo, ki zahteva, da se roki naložb ravnajo po rokih, ki jih ukazuje statistična zakonitost škodnega procesa za vsako zavarovalno panogo in za vsako nevarnostno sestavo posebej.

Zavarovalnice so dolžne oblikovati kritno premoženje, ki je, kot pravi Pavliha (2000, str. 116), »namenjeno kritju prihodnjih obveznosti iz zavarovanj, ki jih sklepa zavarovalnica, in morebitnih izgub zaradi tveganj, ki izhajajo iz zavarovalnih poslov ter v zvezi s katerimi je zavarovalnica dolžna oblikovati zavarovalno-tehnične rezervacije.« Omenjene rezervacije se v bilanci stanja zavarovalnice prikazujejo na pasivni strani, torej kot obveznosti do virov sredstev, medtem ko se kritno premoženje prikazuje na aktivni strani, torej kot viri sredstev.

Posebni del kritnega premoženja se imenuje kritni sklad, in je namenjen kritju obveznosti zavarovalnice iz tistih vrst zavarovanj, za katera morajo zavarovalnice oblikovati matematične rezervacije (življenjska zavarovanja ter nezgodna in zdravstvena zavarovanja, pri katerih se uporabljajo podobne verjetnostne tabele in izračuni kot za življenjska zavarovanja). Zavarovalnice lahko premoženje kritnega sklada uporabijo le za izplačilo terjatev iz zavarovanj, v zvezi s katerimi je oblikovan kritni sklad (Pavliha, 2000, str. 118).

4.7.1. Gibanje zavarovalnih naložb

Kako so se gibale naložbe zavarovalnic v obdobju od leta 1996 do 2004 nam kaže Tabela 7.

Tabela 7: Naložbe zavarovalnic v obdobju 1996-2004 (vsi zneski so mrd SIT na dan 31. 12.)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Indeks 04/96
Naložbe iz lastnih virov	5,7	4,2	5,4	13,3	11,4	16,9	24,3	28,3	37,4	656
Kritni sklad	24,6	35,0	48,3	67,0	91,0	123,8	168,8	221,9	276,0	1130
Kritno premoženje brez kritnih skladov	42,3	57,0	72,4	88,0	107,1	128,0	187,5	220,8	239,1	561
Skupaj	72,6	96,2	126,0	168,4	209,5	268,7	380,6	471,0	552,5	761

* Indeksi so računani s podatki v mio SIT.

Vir: Letno poročilo Agencije za zavarovalni nadzor za leto 2004, 2006, str. 18.

Sodeč po podatkih iz zgornje tabele lahko sklepamo, da v zadnjih letih finančne naložbe zavarovalnic izkazujejo visoke stopnje rasti. Na dan 31. 12. 2004 so naložbe kritnega premoženja znašale 239,1 mrd SIT, naložbe kritnih skladov pa 276,0 mrd SIT. V primerjavi s

predhodnim letom so se naložbe kritnega premoženja povečale za 18,3 mrd SIT oz. za 8,2 %, naložbe kritnih skladov pa kar za 54,1 mrd SIT oz. za 24,4 %, kar je bistveno več od porasta zbrane zavarovalne premije v tem obdobju. V letu 2004 naložbe kritnih skladov predstavljajo že dobrih 53,6 % naložb celotnega kritnega premoženja.

Za razliko od zavarovalnic pa pozavarovalnice v obdobju od leta 1996 do 2004 izkazujejo nižje stopnje rasti finančnih naložb. Na dan 31. 12. 2004 so imele pozavarovalnice za 39,6 mrd SIT naložb kritnega premoženja, ki so se glede na predhodno leto povečale le za 1,2 mrd SIT oz. za 3 %, kar nam kaže tudi spodnja tabela (Letno poročilo Agencije za zavarovalni nadzor za leto 2004, 2006, str. 19).

Tabela 8: Naložbe pozavarovalnic v obdobju 1996-2004 (vsi zneski so v mrd SIT na dan 31. 12.)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Indeks 04/96
Naložbe iz lastnih virov	0,6	1,0	3,6	6,9	9,4	9,3	12,5	14,7	17,3	2883
Kritno premoženje brez kritnih skladov	20,2	24,0	25,0	24,2	25,9	29,2	31,3	38,4	39,6	196
Skupaj	20,8	25,1	28,6	31,1	35,3	38,5	43,9	53,1	56,9	273,6

* Indeksi so računani s podatki v mio SIT.

Vir: Letno poročilo Agencije za zavarovalni nadzor za leto 2004, 2006, str. 19.

4.7.2. Sestava zavarovalnih naložb

V Tabeli 9 na naslednji strani si oglejmo, kam so zavarovalnice v obdobju 2000–2004 nalagale sredstva kritnih skladov oz. kritnega premoženja.

Tabela 9: Sestava naložb kritnih skladov in naložb kritnega premoženja zavarovalnic v obdobju 2000-2004 (vsi zneski so v mrd SIT na dan 31. 12.)

	Kritni sklad						Kritno premoženje brez kritnih skladov					
	2000	%	2002	%	2004	%	2000	%	2002	%	2004	%
Državni papirji*	45,3	49,8	84,0	49,8	138,1	50,0	22,4	20,9	57,1	30,4	73,2	30,6
Nepremičnine	2,1	2,3	0,6	0,4	0,4	0,1	8,6	8,0	10,7	5,7	8,9	3,7
Posojila	0,5	0,5	0,9	0,5	2,9	1,0	11,8	11,0	10,2	5,4	6,2	2,6
Dolžniški vrednostni papirji	19,0	20,9	43,6	25,8	72,8	26,4	11,9	11,1	22,8	12,2	42,2	17,6
Lastniški vrednostni papirji	4,8	5,3	10,3	6,1	34,4	12,5	16,8	15,7	26,3	14,0	46,4	19,4
Depoziti v bankah	19,1	21,0	28,2	16,7	26,8	9,7	35,2	32,9	39,7	21,2	36,2	15,2
Ostalo	0,2	0,3	1,2	0,7	0,8	0,3	0,4	0,4	20,8	11,2	26,0	10,9
Skupaj	90,9	100	168,8	100	276,0	100	107,1	100	187,5	100	239,1	100

* državni papirji in vrednostni papirji, za katere jamči država (1998-2000, državni papirji in posojila z državnim jamstvom)

Vir: Letno poročilo Agencije za zavarovalni nadzor za leto 2004, 2006, str 19.

V zgornji tabeli vidimo, da je bil, podobno kot v letu 2002, tudi v letu 2004 največji delež sredstev kritnega premoženja naložen v državne papirje in sicer 30,6 %. V zadnjih letih se je močno zmanjšal delež naložb kritnega premoženja v depozite v bankah. Omenjeni delež je namreč še v letu 2000 znašal 32,9 %, nato se je v letu 2002 zmanjšal na 21,2 %, leta 2004 pa je znašal le še 15,2 %.

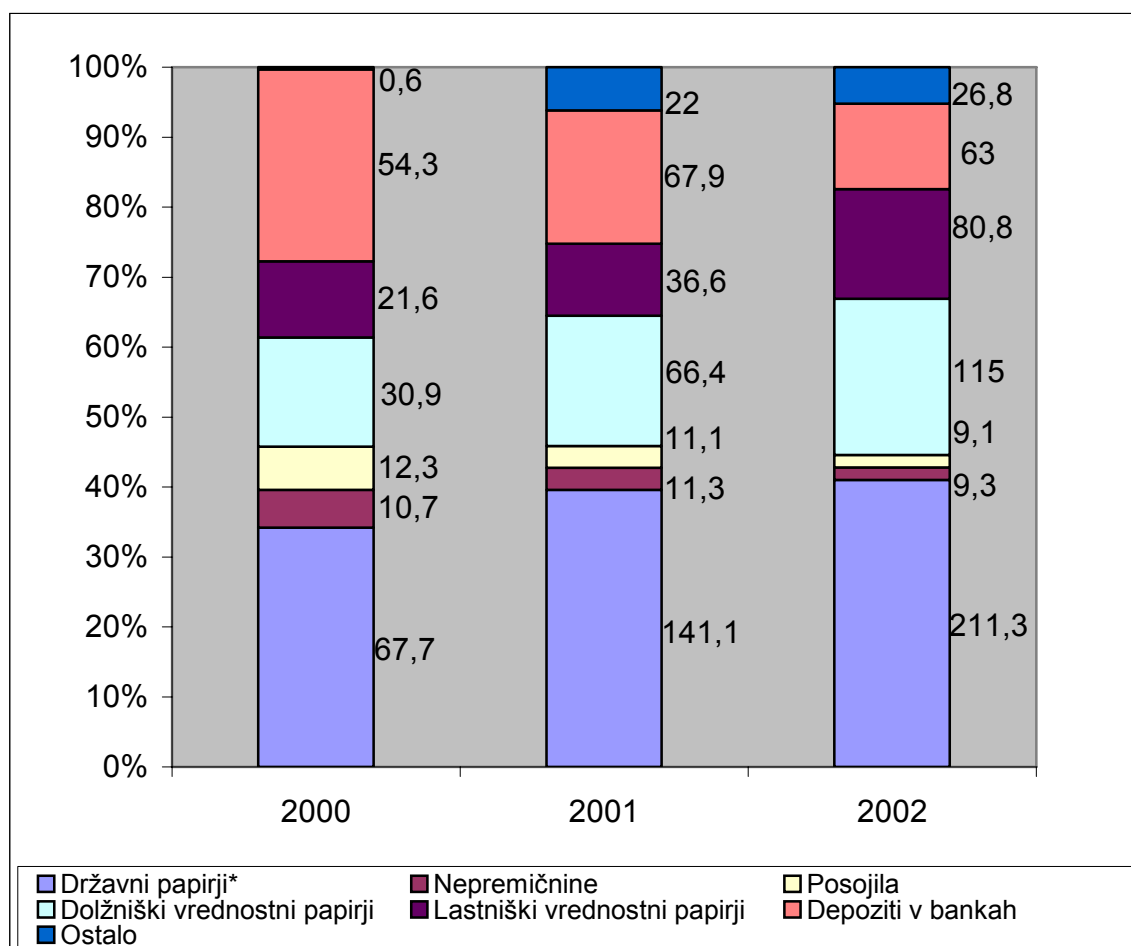
Zavarovalna zakonodaja iz leta 2000 je poostrila zahteve glede razpršenosti naložb, med drugim tudi z zahtevo, da lahko bančni depoziti predstavljajo največ do 30 odstotkov zavarovalno-tehničnih rezervacij (More, 2003, str. 267).

Za razliko od naložb zavarovalnic v bančne depozite, pa na pomenu vedno bolj pridobivajo njihove naložbe v lastniške in dolžniške vrednostne papirje. Tako so leta 2004 naložbe v dolžniške vrednostne papirje predstavljale že 17,6 % vseh naložb kritnega premoženja zavarovalnic, medtem ko je še leta 2000 njihov delež znašal le 11,1 %. Podobno je z deležem naložb v lastniške vrednostne papirje, ki je bil v letu 2004 19,4 %, medtem ko je bil v letu 2000 le 15,7 %. Leta 2004 je delež naložb v dolžniške in lastniške vrednostne papirje skupaj predstavljal že 37 % vseh naložb kritnega premoženja zavarovalnic.

Tudi v strukturi naložb kritnih skladov so v letu 2004 s 50 % prevladovale naložbe v državne papirje, na drugem mestu so bile naložbe v druge dolžniške vrednostne papirje z deležem 26,4 %, sledijo naložbe v lastniške vrednostne papirje z 12,5 % ter naložbe v obliki bančnih vlog z 9,7 %.

V zadnjem času prihaja do številnih povezovanj bank in zavarovalnic, kar vpliva na lastniško prepletenost omenjenih dveh vrst finančnih institucij ter na njihovo skupno izpostavljenost. V Sloveniji se med bankami in zavarovalnicami razvija predvsem pogodbeno sodelovanje, ki se izraža s prodajo zavarovalnih storitev na bančnih okencih. Glavni cilji sodelovanja so dvig obsega in kakovosti poslovanja podpisnic, povečanje konkurenčnosti in tržnih deležev ter skupni razvoj novih produktov (Aver, Pustatičnik, 2004, str. 296). Tako so, sektorsko gledano, naložbe zavarovalniškega sektorja v pomembnem obsegu usmerjene v bančne lastniške in dolžniške vrednostne papirje ter bančne vloge.

Slika 2: Sestava naložb kritnega premoženja (s kritnimi skladi) zavarovalnic v obdobju 2000-2004 (vsi zneski so v mrd SIT na dan 31. 12.)

* državni papirji in vrednostni papirji, za katere jamči država (1998-2000, državni papirji in posojila z državnim jamstvom)

Vir: Letno poročilo Agencije za zavarovalni nadzor za leto 2004, 2006, str. 20.

Kot vidimo, slovenske zavarovalnice svoje naložbe vse bolj usmerjajo v dolžniške in lastniške vrednostne papirje, vse manj pa v bančne vloge in posojila. Tako postaja struktura naložb naših zavarovalnic vedno bolj podobna strukturi naložb držav EU, kjer zavarovalnice svoje premoženje večinoma nalagajo v omenjeni vrsti vrednostnih papirjev. Vendar pa slovenske zavarovalnice pri nalaganju premoženja v dolžniške in lastniške vrednostne papirje na domačem kapitalskem trgu naletijo na omejitve. Naš kapitalski trg namreč ne omogoča večjega obsega tovrstnih naložb zavarovalnic, zato morajo slovenske zavarovalnice svoje premoženje nalagati tudi na tujih kapitalskih trgih.

4.7.3. Zavarovalne naložbe slovenskih zavarovalnic v tujini

V Tabeli 10 si pogledjmo, v kakšnem obsegu so slovenske zavarovalnice nalagale svoje premoženje v tujini v posamezne vrste naložb in sicer v obdobju 2001-2004.

Tabela 10: Naložbe kritnega premoženja in kritnih skladov v tujini za zavarovalnice v obdobju 2001-2004 (vsi zneski so v mrd SIT na dan 31. 12.)

		Državni papirji	Dolžniški vrednostni papirji	Lastniški vrednostni papirji	Posojila	Depoziti v bankah	Skupaj naložbe v tujini	Skupaj naložbe	Delež naložb v tujini od celotnih naložb*
Kritno premoženje	2001		0,5	1,0		0,5	2,0	128,0	1,56
	2002		1,3	1,3		0,6	3,1	187,5	1,68
	2003		2,2	0,9			3,2	220,8	1,44
	2004	0,3	11,3	1,7			13,4	239,1	5,59
Kritni sklad	2001		5,3	0,1			5,4	123,8	4,34
	2002	0,7	11,2	0,1			12,0	168,8	7,08
	2003	1,7	20,0	2,1			23,8	221,9	10,74
	2004	11,5	33,7	5,8	0,8		51,9	276,0	18,79

* Deleži so računani s podatki v mio SIT.

Vir: Letno poročilo Agencije za zavarovalni nadzor za leto 2004, 2006, str. 21.

Zgornja tabela nam kaže, da so konec leta 2004 slovenske zavarovalnice iz kritnega premoženja in kritnih skladov v tujino naložile za 65,3 mrd SIT sredstev. Naložbe kritnega sklada zavarovalnic predstavljajo najvišji odstotek naložb v tujini. Njihov delež se je namreč povečal iz 4,34 % v letu 2001 na 18,79 % v letu 2004. Tudi naložbe kritnega premoženja v tujini so leta 2004 močno porasle glede na predhodno leto in sicer za 319 %. Te naložbe so tako leta 2004 predstavljale skoraj 6 % vseh naložb kritnega premoženja zavarovalnic.

V okviru naložb kritnih skladov zavarovalnic so leta 2004 naložbe v tuje dolžniške vrednostne papirje znašale 46,3 % vseh naložb kritnih skladov zavarovalnic v dolžniške vrednostne

papirje, naložbe v tuje lastniške vrednostne papirje pa 16,7 % vseh naložb v tovrstne vrednostne papirje.

Do leta 2001 so imele zavarovalnice primanjkljaj naložb kritnega premoženja glede na stanje zavarovalno-tehničnih rezervacij. To je bilo deloma posledica dejstva, da so zavarovalnice s temi viri financirale opredmetena osnovna sredstva za zavarovalno dejavnost in terjatve, deloma pa posledica popravkov in odpisov vrednosti naložb oz. izgub v poslovanju. Zavarovalnice so leta 2002 prvič izkazale zadovoljivo pokritost zavarovalno-tehničnih rezervacij z naložbami kritnega premoženja, naslednje leto pa se je ta pokritost še izboljšala, precej tudi zaradi razširitve vrst naložb.

5. ZAVAROVALNIŠTVO EU

Petnajst držav članic EU in tri nečlanice so leta 1994 oblikovale enotni zavarovalniški trg. Slednji je rezultat direktiv EU, ki so liberalizirale aktivnost na evropski ravni. Poleg ukrepov liberalizacije in deregulacije so pri tem pomembna tudi pravila skrbnosti in kontrole konkurence za zaščito zavarovancev. Gre za trojno uravnavanje (Štiblar, 2003a, str. 32-33):

- **ekonomsko** (Ekonomska ureditev enotnega učinkovitega zavarovalniškega trga: evropskim potrošnikom je na voljo ponudba zavarovalništva, ki je največja, najbolj inovativna in najcenejša v svetu. V ta namen so nacionalni trgi liberalizirani za vzpodbudo konkurenci. Gre za politiko konkurence EU, ki ukrepa proti nacionalnim monopolom, medtem ko nadnacionalne celo podpira.),
- **finančno** (Tu je pomembna kontrola zavarovalnih podjetij, katere cilj je minimizirati tveganje nesolventnosti zavarovalnic in zagotoviti likvidnost, da bodo vedno sposobne izpolnjevati svoje obveze do zavarovancev.),
- **pravno** (Pravna ureditev enotnega trga zavarovalništva določa pogodbene odnose med zavarovalnico in zavarovanci v okviru zaščite potrošnikov. V primeru razlikovanja določil pogodb od prava EU je potrebna kontrola in upoštevanje prava EU.)

Štiblar navaja, da so ključni cilji in načela uveljavitve enotnega zavarovalniškega trga EU naslednji (Štiblar, 2003a, str. 33):

- jasna artikulacija strateških, ekonomskih in poslovnih koristi novih zakonodajnih iniciativ in izračun njihove učinkovitosti,
- bolj fleksibilen regulatorni okvir, ki je tudi dohodkovno in stroškovno učinkovit,
- močnejše osredotočenje na posle in nevtralen odnos do izbora tržnih poti.

S skupnim zavarovalniškim trgom EU je omogočeno lažje čezmejno delovanje in stroškovno učinkovito prevzemanje zavarovalnic. Zaradi razpršitve rizika v večjem portfelju in zaradi večje ponudbe so zadovoljni tako ponudniki kot potrošniki. Po nekaterih ocenah je integracijo mogoče hitro doseči na področjih, kot so strateški razvoj, naložbe, informacijska tehnologija, zavarovanje velikih industrijskih rizikov, asistenčni produkti in pozavarovanje, težje pa pri

oceni rizikov, obravnavanju škod, preprečevanju goljufij, množičnih rizikih ter pri življenjskih in pokojninskih zavarovanjih (Šenk, 2004, str. 129).

Najpomembnejšo novost zavarovalniških direktiv predstavlja princip domačega nadzora nad zavarovalnicami, saj je bilo ugotovljeno, da se zavarovalnice le redko odločajo za ustanovitev hčerinskega podjetja ali podružnice v drugih državah. Zavarovalnice lahko opravljajo posle znotraj EU na podlagi izdanega dovoljenja v državi, kjer je sedež zavarovalnice. Hčerinska podjetja delujejo pod zavarovalnim nadzorom držav gostiteljic (Širca, 2005, str. 31).

Na področju zavarovalništva naj bi se pričakovani ekonomski učinki oblikovanja notranjega trga po mnenju strokovnjakov kazali na strani ponudbe in povpraševanja (Širca, 2005, str. 30):

- znižanje stroškov in posledično tudi cen,
- zniževanje cen bo stimuliralo povpraševanje in pozitivno vplivalo na zniževanje inflacije,
- povečevalo se bo delovanje družb, boljša bo izraba virov,
- konkurenca bo vse večja in tako se bo ustvarjal krog, ki se bo sam vzdrževal,
- z integracijo trgov se bodo odpirala nova delovna mesta,
- pričakovati je povečanje tujih investicij.

5.1. Zavarovalna dejavnost v EU

Okrog 70 % celotne premije Evropske unije zberejo tri največja zavarovalna tržišča in sicer Nemčija, Velika Britanija in Francija (Širca, 2005, str. 38).

V tabeli 11 na naslednji strani vidimo, da so zavarovalnice v EU v obdobju od 1998 do 2004 zabeležile porast zbranih premij v višini 42,1 % in sicer s 558,5 milijarde EUR leta 1998 na 793,6 milijarde EUR leta 2003. Pri tem velja poudariti, da bi bil omenjeni porast še večji, če v letu 2003 ne bi bil zabeležen padec zbranih premij glede na predhodno leto. V obravnavanem obdobju je bil rekorden porast premij glede na predhodno leto zabeležen v letu 1999, saj so v tem letu zbrane premije porasle kar za 102 milijardi EUR oz. za 18,3 %. Nasprotno pa je zavarovalniški sektor EU v letu 2003 glede na 2002 zabeležil celo padec zbranih premij in sicer za 0,65 %. V obdobju od 1998 do 2003 so zavarovalnice v EU zabeležile porast premij življenjskih zavarovanj za 46,5 %. Omenjeni porast bi bil še večji, če v letih 2002 in 2003 ne bi prišlo do padca premij življenjskih zavarovanj.

Dandanes se EU srečuje s korenitimi spremembami tržnih poti, saj se vse bolj uveljavljata bančno zavarovanje in elektronsko poslovanje. Te spremembe so predvsem na področju življenjskih zavarovanj pomenile povečanje števila prodanih polic po novih tržnih poteh, v breme tradicionalnih. Tako je na strani lastne tržne mreže, zastopniških in deloma tudi agencijskih mrež opaziti drastičen padec premije (Šker, 2003, str. 81).

Kot vidimo v tabeli 11 je na strani premoženjskih zavarovanj v obdobju od leta 1998 do 2004 prišlo do porasta premij za samo 36,03 %. Analiza zavarovalne dejavnosti EU v obravnavanem obdobju pokaže, da so zavarovalnice EU v vsakem letu večino premij zbrale z življenjskimi zavarovanji, kar potrjuje prevlado življenjskih zavarovanj nad premoženjskimi. Vendar pa je delež zbrane premije življenjskih zavarovanj najprej naraščal, in sicer od leta 1998 do 2001, medtem ko je v letu 2001 in vse do leta 2004 zabeležen padec deleža premij življenjskih zavarovanj v celotni zbrani premiji.

Število zavarovalnic se je v obravnavanem obdobju nenehno zmanjševalo, najbolj pa se je število zavarovalnic glede na predhodno leto zmanjšalo v letih 2000 (za 127) in 2002 (za 143). Zmanjševanje števila zavarovalnic je posledica številnih oblik povezovanj, ki potekajo med evropskimi zavarovalnicami, k čemur pripomore enotni evropski zavarovalniški trg. Število zaposlenih v evropskih zavarovalnicah v obravnavanem obdobju je najprej do leta 2000 upadalo, v letih 2000 in 2001 je naraslo, medtem ko je v letih 2002 in 2003 ponovno upadlo.

Evropske zavarovalnice so beležile rast zbranih premij na prebivalca od leta 1998 pa vse do leta 2003. Pri tem pa velja poudariti, da so premije neživljenjskih zavarovanj na prebivalca naraščale v celotnem obravnavanem obdobju, medtem ko so premije življenjskih zavarovanj na prebivalca naraščale do leta 2002, v tem letu in v naslednjem pa so upadle.

V obravnavanem obdobju je delež premij v BDP naraščal vse do leta 2002, v tem letu in tudi v naslednjem pa je delež premij v BDP upadel.

Tabela 11: Zavarovalna dejavnost v Evropski uniji v šestih letih od 1998 do 2004 (brez pozavarovanja)

Kazalci	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Število zavarovalnic	4.832	4.821	4.694	4.693	4.550	4.508
Število zaposlenih v zavarovalnicah	876.550	869.416	874.577	874.666	874.400	873.735
Povprečno število zaposlenih v zavarovalnici	181	180	186	187	192	194
Premije (v mio EUR)	558.515	660.573	760.481	798.753	798.829	793.649
Od tega iz življenjskih zavarovanj (v mio EUR)	323.811	413.386	500.531	521.455	493.851	474.388
Premije / prebivalca (EUR)	1.492	1.753	2.017	2.104	2.109	2.151
Premije življenjskih zavarovanj / prebivalca (EUR)	865	1.097	1.328	1.372	1.304	1.286
Premije neživljenjskih zavarovanj / prebivalca (EUR)	627	656	689	733	805	887
Delež premij v BDP (%)	7,40	8,20	9,00	9,10	8,70	8,6

Vir: Širca, 2005, str. 39; Statistični zavarovalniški bilten, 2000-2005.

Med državami EU premoženjska zavarovanja najbolj izrazito izstopajo v Nemčiji in Avstriji, medtem ko so po življenjskih zavarovanjih izrazite predvsem države Luksemburg, Velika Britanija, Francija in Danska (Širca, 2005, str. 38).

V letu 1997 so v mnogih državah EU po izdaji tretje zavarovalniške direktive Evropske Unije pravi razcvet doživela naložbena zavarovanja, ki v nekaterih državah predstavljajo že kar precejšen del »kolača« v okviru ponudbe življenjskih zavarovanj. Ta trend kaže, da želijo evropski zavarovalci aktivneje sodelovati pri upravljanju svojega premoženja in da hočejo z izbiro različnih skladov vplivati na donosnost svojih sredstev (Benko, 2003, str. 308).

5.2. Primerjava zavarovalne dejavnosti Slovenije z izbranimi državami

V tem podpoglavju bom poskušal primerjati Slovenijo z nekaterimi državami in sicer glede na ključne kazalce zavarovalne dejavnosti (brez pozavarovanja).

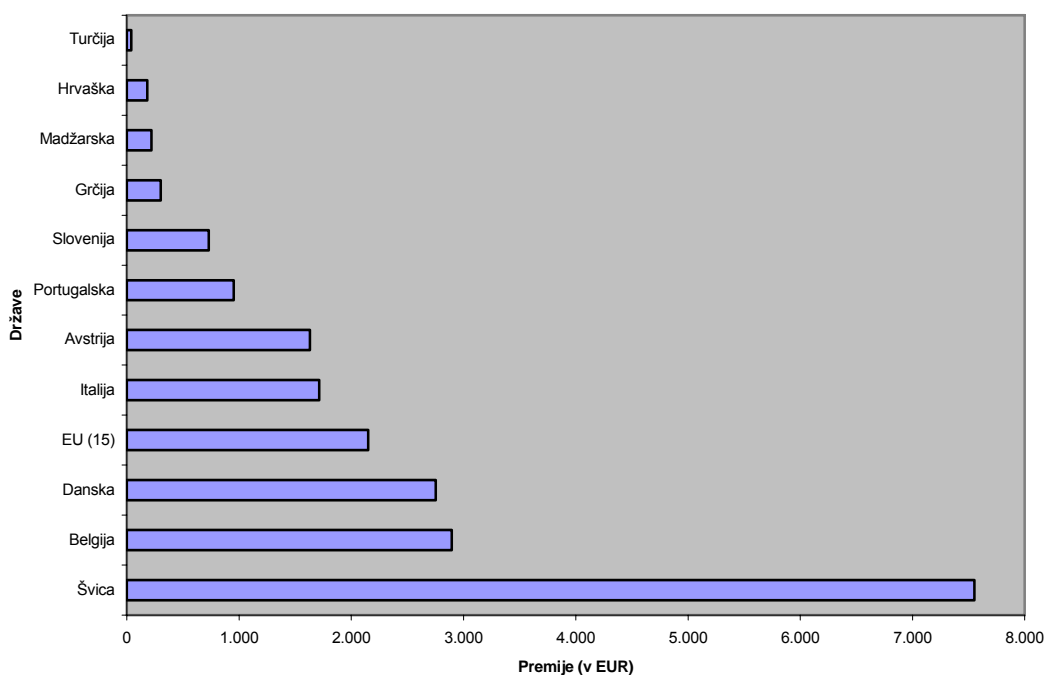
Ob upoštevanju geografske majhnosti Slovenije sem z analizo tabele v prilogi 5 dobil naslednje ugotovitve:

- med obravnavanimi državami imamo pri nas najmanjše število zavarovalnic,
- poleg najmanjšega števila zavarovalnic imamo pri nas tudi najmanjše število zavarovalnih delavcev,
- po višini skupne zbrane premije (za vsa zavarovanja) smo na predzadnjem mestu (za nami je le Hrvaška),
- tudi po višini zbrane premije iz življenjskih zavarovanj naša država med obravnavanimi zaseda predzadnje mesto (za nami je Hrvaška),
- Slovenija ima zelo majhen delež življenjskih zavarovanj v vseh zavarovanjih (za nami sta le Hrvaška in Turčija),
- po premiji na prebivalca (vsa zavarovanja) Slovenija med obravnavanimi državami zaseda osmo mesto (za nami so Grčija, Madžarska, Hrvaška in Turčija),
- tudi po premiji iz življenjskih zavarovanj na prebivalca Slovenija zaseda osmo mesto in sicer pred Grčijo, Madžarsko, Hrvaško in Turčijo,
- v Sloveniji predstavlja delež premij v BDP 5,6 %, kar nas uvršča pred Hrvaško, Madžarsko, Grčijo in Turčijo (slednja je med obravnavanimi državami z deležem 1,4 % na zadnjem mestu), a daleč za Švico (ta je z deležem 12,7 % na prvem mestu),
- znesek premije na zavarovalnico v Sloveniji znaša 97 milijonov EUR, kar nas uvršča na osmo mesto, in sicer pred Madžarsko, Turčijo, Hrvaško in Grčijo,
- po premiji na zavarovalnega delavca je med obravnavanimi državami Slovenija na devetem mestu, za nami so le Turčija, Hrvaška in Madžarska.

5.2.1. Zavarovalna premija na prebivalca

Po zbrani premiji na prebivalca Slovenija med enajstimi državami (prikazanimi na spodnji sliki) zavzema sedmo mesto, in sicer pred Grčijo, Madžarsko, Hrvaško in Turčijo.

Slika 3: Zavarovalna premija na prebivalca (za Slovenijo leta 2004, za druge države leta 2003)

Vir: Statistični zavarovalniški bilten 2005, str. 68.

S pomočjo analize zgornje slike vidimo, da je zavarovalna premija na prebivalca daleč največja v Švici, na drugem in tretjem mestu ji sledita Belgija in Danska, nato pa Italija in Avstrija. Slovenija je na tem področju takoj za Portugalsko, a pred Grčijo, Madžarsko, Hrvaško in Turčijo.

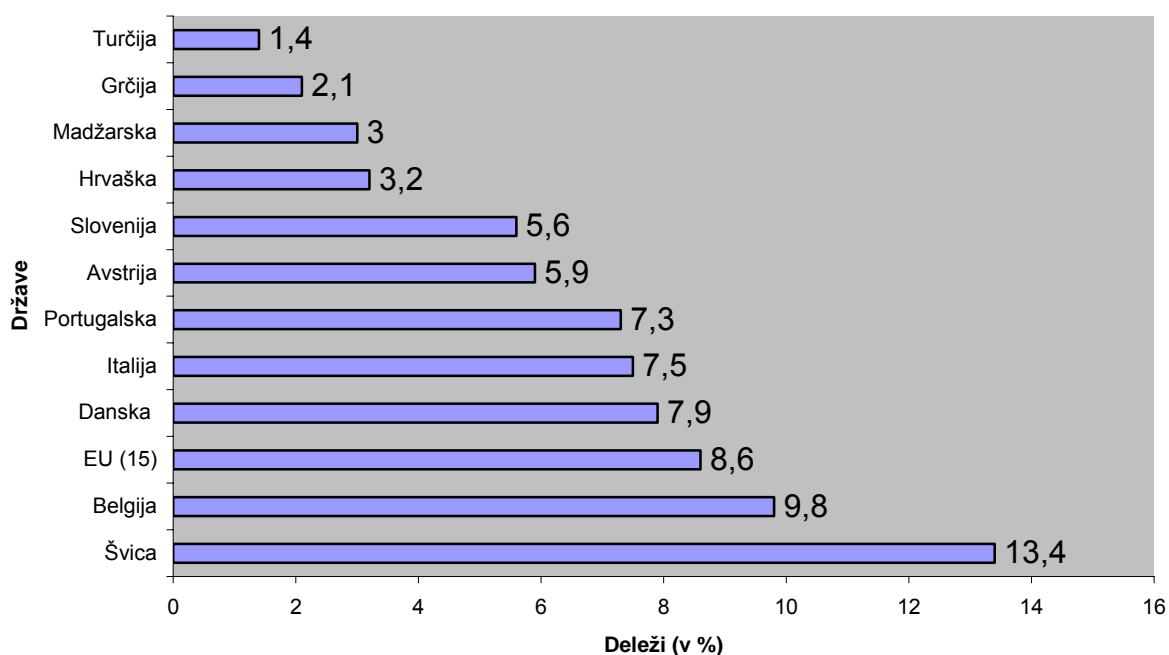
Doseženo stopnjo uvrščenosti po zavarovalni premiji na prebivalca, to je po zavarovalni gostoti, Slovenija v zadnjih letih ohranja z dinamično gospodarsko rastjo, s krepitvijo stabilnosti gospodarstva ter s pospešitvijo graditve pravnega okvira dobro delujočega tržnega gospodarstva (Širca, 2005, str. 45).

5.2.2. Delež zavarovalnih premij v BDP

Leta 2001 je v Sloveniji delež zavarovalnih premij v BDP dosegel 5 %. Iz leta v leto je naraščal in leta 2004 znašal 5,6 %. Povprečni delež zavarovalnih premij v BDP v državah EU je leta 2003 znašal 8,6 %, kar je za 3,3 odstotne točke več kot v Sloveniji istega leta. Med obravnavanimi državami daleč najbolj izstopa Švica, katere delež zavarovalnih premij v BDP je leta 2003 znašal 13,4 %, kar je za skoraj pet odstotnih točk več od povprečja EU. Kljub temu, da v Sloveniji zavarovalna penetracija oz. delež zavarovalnih premij v BDP narašča, Slovenija še vedno zaostaja za povprečjem EU. Glede na majhen delež premije življenjskih zavarovanj v vseh zavarovanjih, bi lahko prav s povečanjem deleža življenjskih zavarovanj naredili pomemben korak pri dohitevanju povprečja EU.

Razloge za precejšnjo raznolikost trgov življenjskih zavarovanj držav EU lahko iščemo predvsem v različnih predpisih, ki urejajo obdavčitev življenjskih zavarovanj, v pogodbenem pravu in v različnih pokojninskih sistemih. Ti dejavniki vplivajo na različne potrebe potrošnikov po sklenitvi življenjskega zavarovanja (Musil, Vovk, 2003, str. 300).

Slika 4: Delež zavarovalnih premij v BDP (za Slovenijo leta 2004, za druge države leta 2003)

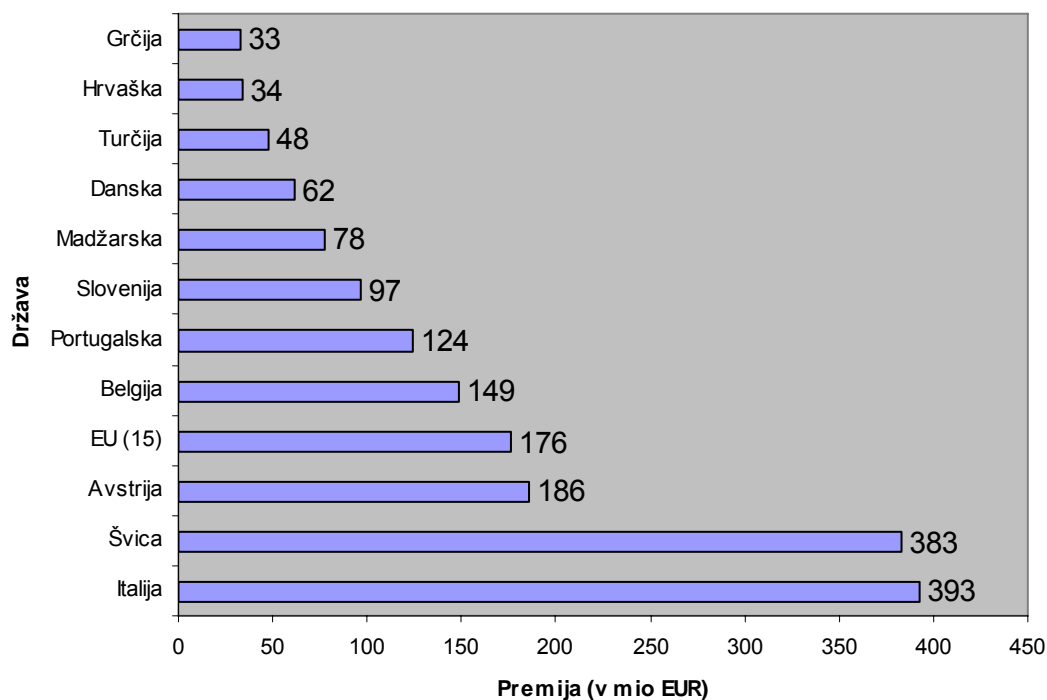
Vir: Statistični zavarovalniški bilten 2005, str. 69.

Zgornja slika nam kaže, da se Slovenija s 5,6-odstotnim deležem zavarovalnih premij v BDP uvršča na sedmo mesto pred Hrvaško, Madžarsko, Grčijo in Turčijo. Z nadaljnjo gospodarsko rastjo in krepitvijo makroekonomske stabilnosti bi Slovenija lahko ohranila konkurenčne prednosti pred omenjenimi državami, poleg tega pa tudi pripomogla k dokončni vzpostavitvi tržnega gospodarstva pri nas (Širca, 2005, str. 47).

5.2.3. Povprečna premija na zavarovalnico

S pomočjo analize spodnje slike vidimo, da je bila Slovenija po kazalcu povprečne premije na zavarovalnico na šestem mestu in sicer za Italijo, Švico, Avstrijo, Belgijo in Portugalsko. Za nami pa so bile Madžarska, Danska, Turčija, Hrvaška in Grčija.

Slika 5: Povprečna premija na zavarovalnico (za Slovenijo leta 2004, za druge države leta 2003)

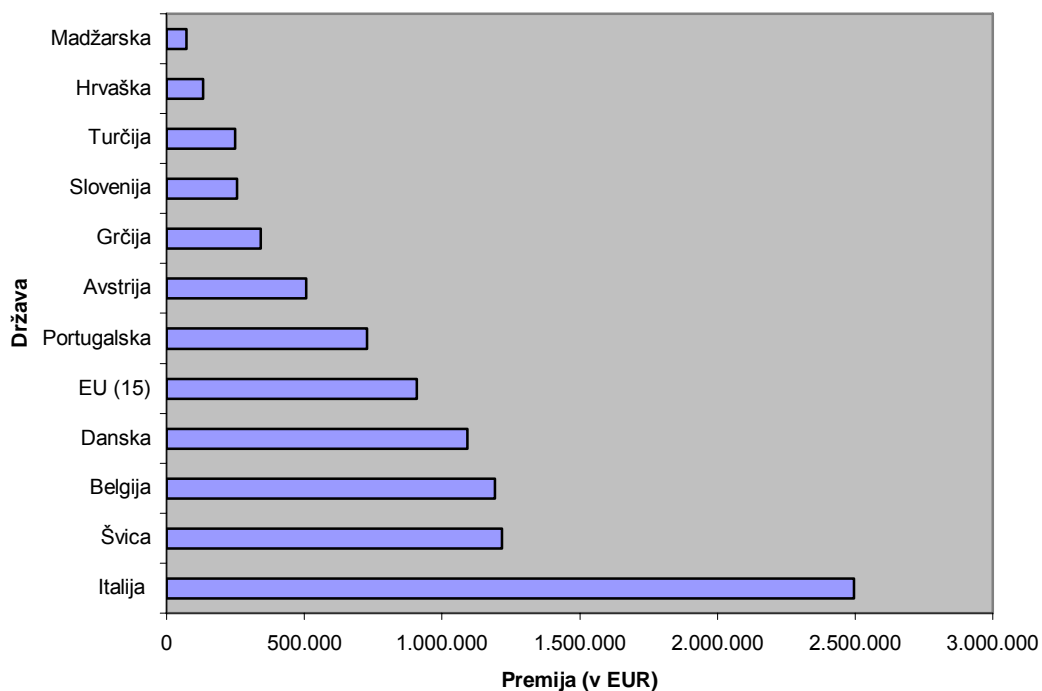

Vir: Statistični zavarovalniški bilten 2005, str. 69.

5.2.4. Povprečna premija na zavarovalniškega delavca

Na sliki 6 na naslednji strani vidimo, da kazalec povprečne premije na zavarovalniškega delavca Slovenijo med obravnavanimi državami uvršča na osmo mesto. Za nami so samo Turčija, Hrvaška in Madžarska. Slovenija tako s povprečno premijo na zavarovalniškega delavca v višini 256.063 EUR precej zaostaja za povprečjem EU, ki je 908.341 EUR. Na prvem mestu in visoko nad povprečjem pa je Italija, katere povprečna premija na zavarovalniškega delavca je leta 2003 znašala 2.495.455 EUR.

Slika 6: Povprečna premija na zavarovalniškega delavca (za Slovenijo leta 2004, za druge države leta 2003)

Vir: Statistični zavarovalniški bilten 2005, str. 69.

SKLEP

V zadnjih letih močno rastoča globalizacija je svet zaznamovala ne le s hitrim gospodarskim razvojem, pač pa tudi z velikimi gospodarskimi, demografskimi in, kar je pomembno za zavarovalništvo, klimatskimi nihanji ter povečano negotovostjo in tveganji. Za človekovo blagostanje pa je poleg gospodarskega razvoja in rasti pomembna tudi varnost. Zavarovalnice so v devetdesetih letih dosegale velike donose naložb in tako opustile zavarovalno-tehnično pravilo, da mora znesek premij presegati velikost plačanih odškodnin. Prav to pa jim v zadnjih letih povzroča težave in izgube, saj je škodnih dogodkov vedno več.

Po razvitosti je slovensko zavarovalništvo nekje med nerazvitimi državami Vzhodne in razvitimi državami Zahodne Evrope. Zavarovalna premija na prebivalca pri nas še vedno zaostaja za povprečjem EU, še posebej pa to velja za življenjsko zavarovanje. Tudi po zavarovalni penetraciji oz. deležu zavarovalnih premij v BDP Slovenija zaostaja za povprečjem EU.

Kar se tiče naložbene politike, so naše zavarovalnice vedno bolj podobne zavarovalnicam drugih držav EU, saj se v strukturi naložb zmanjšuje delež bančnih depozitov ter povečuje delež vrednostnih papirjev. Pri slednjih velja omeniti hipotekarne obveznice, ki bodo zaradi

svoje značilnosti (izjemno visoka varnost ter ugodno razmerje med varnostjo in donosnostjo) vedno bolj privlačna naložbena oblika tudi za slovenske zavarovalnice.

Da bodo slovenske zavarovalnice lahko konkurenčne kapitalsko močnim tujim zavarovalnicam na velikem evropskem zavarovalniškem trgu, se bodo morale ustrezno okrepiti. Pri tem pa domači trg ne bo dovolj, zato bo nujna širitev na tuje trge, predvsem v Vzhodno Evropo. Pri osvajanju trgov Vzhodne Evrope bi bilo dobro, da bi se slovenske zavarovalnice najprej podale na trge držav bivše Jugoslavije, kjer imajo veliko prednosti pred zavarovalnicami iz drugih držav (podoben jezik, skupna zgodovina, geografska bližina), sledi Rusija in naposled najmanj razvite in zato najbolj rizične države. S takšnim nastopom bi vsaj nekatere naše zavarovalnice lahko dosegle zadostno velikost, v povezavi z bankami pa tudi raznovrstnost za ohranitev mednarodne konkurenčnosti brez prevzema s strani zavarovalnic razvitih držav. Tako bi, kot najdem pri Štiblarju (2004, str. 21), Slovenija uspela obdržati »mikro instrumente« za izvedbo domače ekonomske in družbene strategije, medtem ko so instrumenti makro politike prepuščeni Bruslju oz. Frankfurtu. To pomeni, da bi naša država lahko nastopila s svojimi zavarovalnicami na enotnem zavarovalniškem trgu EU kot enakopravna članica in ne le kot periferija.

Slovenske zavarovalnice bodo pri razvoju morale upoštevati novejšje trende v svetu in nastanek novih poslov (nove vrste zavarovanja).

LITERATURA

1. Aver Boštjan, Pustatičnik Janez: Povezovanje zavarovalnic z bankami. Zbornik 11. dnevov slovenskega zavarovalništva. Portorož : Slovensko zavarovalno združenje, 2004, str. 279–298.
2. Balkovec Janez: Paradigma osebnih zavarovanj. Zbornik 9. dnevov slovenskega zavarovalništva. Portorož : Slovensko zavarovalno združenje, 2002, str. 259–270.
3. Benko Maja: Razsežnosti naložbenih življenjskih zavarovanj v tujini. Zbornik 10. dnevov slovenskega zavarovalništva. Portorož : Slovensko zavarovalno združenje, 2003, str. 305–322.
4. Bijelić Mile: Zavarovanje in pozavarovanje. Ljubljana : Slovenica, zavarovalna hiša, d.d., 1998. 343 str.
5. Boncelj Jože: Zavarovalna ekonomika. Maribor : Založba Obzorja, 1983. 351 str.
6. Dvoršak Bugarija Jana: Obvladovanje tveganja v zavarovalnih finančnih institucijah. Magistrsko delo. Maribor : Ekonomsko-poslovna fakulteta, 2004. 164 str.
7. Flis Slavko: Zbrani spisi o zavarovanju. IV. knjiga. Ljubljana : Slovensko zavarovalno združenje, GIZ. 1999, 606 str., 3 pril.
8. Ivanušič Zvonko: Konkurenčna sposobnost slovenskega zavarovalništva. Zbornik 9. dnevov slovenskega zavarovalništva. Portorož : Slovensko zavarovalno združenje, 2002, str. 143-162.
9. Košiček Aleš: Prihod evra v Slovenijo. Obzornik, Ljubljana, 29(2006), 1-2, str. 11-13.
10. More Matej: Hipotekarne obveznice kot naložbena priložnost zavarovalnic. Zbornik 10. dnevov slovenskega zavarovalništva. Portorož : Slovensko zavarovalno združenje, 2003, str. 267–280.
11. Musil Matjaž, Vovk Boštjan: Primerjava slovenskega trga življenjskih zavarovanj s tujimi trgi. Zbornik 10. dnevov slovenskega zavarovalništva. Portorož : Slovensko zavarovalno združenje, 2003, str. 295–304.
12. Pavliha Marko: Zavarovalno pravo. Ljubljana : Gospodarski vestnik, 2000. 371 str.
13. Ribnikar Ivan: Monetarna ekonomija I. (denar, finančne institucije in denarna politika). Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 1999. 380 str.
14. Ribnikar Ivan: Monetarna ekonomija I. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2003. 471 str.
15. Rutar Katja: Zavarovalništvo v republiki Sloveniji. Diplomsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2003. 45 str.
16. Slevc Zmago: Organizacijska inovacija za preprečitev zavarovalniških goljufij. Diplomsko delo. Maribor : Ekonomsko-poslovna fakulteta, 2002. 70 str.
17. Šenk Matija: Enotni zavarovalniški trg v EU. Zbornik 11. dnevov slovenskega zavarovalništva. Portorož : Slovensko zavarovalno združenje, 2004, str. 117–130.
18. Širca Borut: Slovensko zavarovalništvo ob vstopu Slovenije v Evropsko unijo. Magistrsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2005. 97 str.
19. Šker Tristan: Nove tržne poti v EU in vplivi na slovensko zavarovalno tržišče. Zbornik 10. dnevov slovenskega zavarovalništva. Portorož : Slovensko zavarovalno združenje, 2003, str. 81–94.

20. Škufca Franc: Zavarovalstvo na Slovenskem. Ljubljana : Slovensko zavarovalno združenje, 2003. 297 str.
21. Štiblar Franjo: Zavarovalništvo v Sloveniji v okviru razvoja finančnega sektorja napoved razvoja in vizija strategije. Zbornik 10. dnevov slovenskega zavarovalništva. Portorož : Slovensko zavarovalno združenje, 2003, str. 41-64.
22. Štiblar Franjo: Zavarovalništvo Slovenije na poti v Evropsko unijo. Gospodarska gibanja, Ljubljana, 2003a, 352, str. 25–54.
23. Štiblar Franjo: Empirična analiza zavarovalništva nove Evrope s posebnim ozirom na Slovenijo. Gospodarska gibanja, Ljubljana, 2004, 363, str. 21-36.
24. Štiblar Franjo, Šramel Filip: Kaj pomeni priprava režima solventnost II za zavarovalništvo Slovenije. Zavarovalniški horizonti, Ljubljana, 2(2006), 1, str. 3-18.
25. Šušnjar Goran: Vstop slovenskih zavarovalnic na tuje trge – tveganja na področju informacijske tehnologije. Zbornik 12. dnevov slovenskega zavarovalništva. Portorož : Slovensko zavarovalno združenje, 2005, str. 213–223.
26. Toplak Simona: Zavarovalniške novosti bomo spet plačali zavarovanci. Finance, Ljubljana, 2006, 49, str. 3
27. Weiss Monika: Finančni konglomerati bodo zaposlili BS, ATVP in AZN. Finance, Ljubljana, 2006, 50, str. 5
28. Žnidarič Boris: Zavarovalništvo in varnost - Zavarovalništvo kot mehanizem zagotavljanja varnosti posameznika v sodobni družbi. Ljubljana : Fakulteta za družbene vede, Slovensko zavarovalno združenje, 2004. 256 str.

VIRI

1. Agencija za zavarovalni nadzor: Letno poročilo Agencije za zavarovalni nadzor za leto 2004. [URL: http://www.a-zn.si/pdf/letno_porocilo-2004.pdf], 25.3.2006.
2. Obligacijski zakonik (OZ) (Uradni list RS, št. 83/2001).
3. Slovensko zavarovalno združenje: O združenju. [URL: <http://www.zav-zdruzenje.si/info.htm>], 28.3.2006.
4. Statistični zavarovalniški bilten 2000. Ljubljana : Slovensko zavarovalno združenje, 2000, 68 str.
5. Statistični zavarovalniški bilten 2001. Ljubljana : Slovensko zavarovalno združenje, 2001, 67 str.
6. Statistični zavarovalniški bilten 2002. Ljubljana : Slovensko zavarovalno združenje, 2002, 64 str.
7. Statistični zavarovalniški bilten 2003. Ljubljana : Slovensko zavarovalno združenje, 2003, 64 str.
8. Statistični zavarovalniški bilten 2004. Ljubljana : Slovensko zavarovalno združenje, 2004, 71 str.
9. Statistični zavarovalniški bilten 2005. Ljubljana : Slovensko zavarovalno združenje, 2005, 72 str.

10. Zakon o lastninskem preoblikovanju zavarovalnic (ZLPZ) (Uradni list RS, št. 13/2000).
11. Zakon o lastninskem preoblikovanju zavarovalnic (ZLPZ-1) (Uradni list RS, št. 44/2002).
12. Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ) (Uradni list RS, št. 104/2005).
13. Zakon o zavarovalništvu (ZZavar) (Uradni list RS, št. 13/2000).
14. Zakon o zavarovalništvu (ZZavar-UPB1) (Uradni list RS, št. 102/2004).
15. Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju (ZZVZZ-UPB2) (Uradni list RS, št. 100/2005).

PRILOGA 1: Razvrstitev zavarovanj v zavarovalne skupine in vrste

Zap. št.	Zavarovalne skupine	Zavarovalno kritje
1.	Nezgodno zavarovanje (vključno z zavarovanjem nesreč pri delu in poklicnih obolenj)	V primeru smrti ali izgube zdravja zaradi nezgode krije: izplačilo dogovorjenih denarnih nadomestil, odškodnin oziroma povračil stroškov v enkratnem znesku, obročno izplačevanje dogovorjenih denarnih nadomestil, kombinacijo izplačil po prejšnjih alineah, izplačilo zaradi poškodbe, okvare zdravja ali smrti potnikov.
2.	Zdravstveno zavarovanje	enkratno denarno nadomestilo za delovno nezmožnost povračilo stroškov zdravljenja kombinacija izplačil po prejšnjih alineah
3.	Zavarovanje kopenskih motornih vozil	kopenskih motornih vozil na lasten pogon, razen tirnih vozil kopenskih vozil brez lastnega pogona
4.	Zavarovanje tirnih vozil	krije vse škode na tirnih vozilih oziroma izgubo le-teh
5.	Letalsko zavarovanje	krije vse škode na zrakoplovih oziroma izgubo le-teh
6.	Zavarovanje plovil	krije vse škode na morskih, rečnih in jezerskih plovilih oziroma izgubo le-teh
7.	Zavarovanje prevoza blaga	krije vse škode na blagu, vključno s prtljago, ne glede na vrsto prevoza oziroma izgubo le-te
8.	Zavarovanje požara in elementarnih nesreč	vse škode na premoženju (razen škod na premoženju, ki jih krijejo zavarovanja iz 3. do 7. točke tega prikaza), ki nastane zaradi: požara, eksplozije, nevihte, drugih nevarnih dogodkov, razen neviht, jedrske energije, pogrezanja in drsenja tal.
9.	Drugo škodno zavarovanje	vse škode na premoženju (razen škod na premoženju, ki jih krijejo zavarovanja iz 3. do 7. točke tega prikaza), ki nastane zaradi: toče, pozebe ali zaradi drugih vzrokov (na primer tatvine), razen vzrokov iz 8. točke tega odstavka.
10.	Zavarovanje odgovornosti pri uporabi motornih vozil	krije vse vrste odgovornosti, ki izhajajo iz uporabe kopenskih motornih vozil z lastnim pogonom (vključno s prevozniško odgovornostjo)
11.	Zavarovanje odgovornosti pri uporabi zrakoplovov	krije vse vrste odgovornosti, ki izhajajo iz uporabe zrakoplovov (vključno s prevozniško odgovornostjo)

Zap. št.	Zavarovalne skupine	Zavarovalno kritje
12.	Zavarovanje odgovornosti pri uporabi plovil	krije vse vrste odgovornosti, ki izhajajo iz uporabe morskih, rečnih in jezerskih plovil (vključno s prevozniško odgovornostjo)
13.	Splošno zavarovanje odgovornosti	krije druge vrste odgovornosti, razen odgovornosti iz 10. do 12. točke tega prikaza
14.	Kreditno zavarovanje	nevarnost neplačila (oziroma zamude plačila) zaradi nesolventnosti ali drugih dogodkov (ravnanj ali dejstev), izvozne kredite in druge nevarnosti, povezane z izvozom, trgovino in vlaganji na tujih in domačih trgih, kredite z obročnim odplačevanjem, hipotekarne in lombardne kredite, kmetijske kredite in druge kredite in posle
15.	Kavcijsko zavarovanje	krije in neposredno ali posredno jamči za izpolnitev obveznosti dolžnikov
16.	Zavarovanje različnih finančnih izgub	krije finančne izgube zaradi: poklicne nevarnosti nezadostnih prihodkov (na splošno) slabega vremena izgubljenega dobička nepredvidenih splošnih stroškov nepredvidenih poslovnih stroškov izgube tržne vrednosti izpada najemnine oziroma prihodka posrednih poslovnih izgub, razen izgub iz prejšnjih alinej drugih neposlovnih izgub, drugih finančnih izgub
17.	Zavarovanje stroškov postopka	krije stroške odvetnikov in druge stroške postopka
18.	Zavarovanje pomoči	krije pomoč osebam, ki zaidejo v težave na potovanju oziroma v drugih primerih odsotnosti od njihovega doma oziroma stalnega prebivališča
19.	Življenjsko zavarovanje (razen zavarovanj iz 20. do 23. točke tega prikaza)	
20.	Zavarovanje za primer poroke oziroma rojstva	
21.	Življenjsko zavarovanje, vezano na enote investicijskih skladov	zavarovanec prevzema naložbeno tveganje, povezano s spremembo vrednosti investicijskih kuponov oziroma drugih vrednostnih papirjev investicijskih skladov (kritje za smrt)

Zap. št.	Zavarovalne skupine	Zavarovalno kritje
22.	Tontina	skupina zavarovancev se dogovori, da bo skupno kapitalizirala svoje prispevke in razdelila tako kapitalizirano premoženje med tiste zavarovance, ki doživijo določeno starost, oziroma med dediče umrlih zavarovancev (kritje za iztek ali smrt)
23.	Zavarovanje s kapitalizacijo izplačil	temelji na aktuarskih izračunih in pri njem prejme zavarovanec v zameno za enkratno oziroma obračunano vplačevanje premij izplačila v določenem obdobju in višini (kritje za smrt)

Vir: Zakon o zavarovalništvu, 2000; Lasten prikaz.

PRILOGA 2: Tržni deleži zavarovalnic z življenjskimi zavarovanji 2004 (zneski v 1000 SIT)

Zavarovalnice in druge članice SZZ	Premija življenjskih zavarovanj			Tržni delež* %
	Vsa	od tega PDPZ	Premija ŽZ brez PDPZ	
SKUPAJ	102.588.382	30.547.911	72.040.471	100
Triglav	37.966.807	3.449.497	34.517.310	47,91
Kapitalska družba (KAD)	26.604.154	26.604.154	-	-
	11.030.013	-	11.030.013	13,31
	6.336.439	-	6.336.439	8,80
	4.500.787	-	4.550.787	6,25
	4.407.807	-	4.407.807	6,12
	3.812.618	-	3.812.618	5,29
	3.209.847	411.194	2.798.653	3,88
	2.289.578	83.066	2.206.512	3,06
	1.343.228	-	1.343.228	1,86
	1.087.104	-	1.087.104	1,51

* Tržni deleži glede na skupni znesek bruto obračunanih premij zavarovalnih družb z življenjskimi zavarovanji brez premije PDPZ ali prostovoljnih dodatnih pokojninskih zavarovanj po ZPIZ-1 (72.040.471.000 SIT).

Vir: Statistični zavarovalniški bilten 2005, str. 17

PRILOGA 3: Bruto obračunana premija zavarovanja in pozavarovanja, letna rast in delež v BDP 1991-2004*

Premija življenjskih zavarovanj				Zneski v 1000 SIT		
Leto	zavarovanje	letna rast**	delež v BDP (%)	pozavarovanje	letna rast**	delež v BDP (%)
1991	779.644	-	0,22	-	-	-
1992	2.456.917	315,1	0,24	-	-	-
1993	5.014.678	204,1	0,35	201	-	0,00
1994	9.031.034	180,1	0,49	580	288,6	0,00
1995	15.151.319	167,8	0,69	91.883	15841,9	0,00
1996	20.127.028	132,8	0,80	73.024	79,5	0,00
1997	22.878.287	113,7	0,79	205.522	281,4	0,01
1998	26.329.981	115,1	0,81	109.618	53,3	0,00
1999	30.906.487	117,4	0,85	213.404	194,7	0,01
2000	37.360.692	120,9	0,92	227.887	106,8	0,01
2001	49.147.919	131,5	1,08	207.735	91,2	0,00
2002	60.562.196	123,2	1,15	237.113	114,1	0,00
2003	71.329.712	117,8	1,26	235.387	99,3	0,00
2004	102.588.382	143,8	1,66	227.789	96,8	0,00
Zneski v 1000 EUR						
2002	267.436	123,2	1,15	1.047	114,1	0,00
2003	305.003	117,8	1,26	1.007	99,3	0,00
2004	429.013	143,8	1,66	953	96,8	0,00

Premija neživljenjskih zavarovanj				Zneski v 1000 SIT		
Leto	zavarovanje	letna rast**	Delež v BDP (%)	pozavarovanje	letna rast**	Delež v BDP (%)
1991	10.739.155	-	3,07	2.345.310	-	0,67
1992	30.445.061	283,5	2,99	6.026.127	256,9	0,59
1993	42.400.200	139,3	2,95	5.722.020	95,0	0,40
1994	53.931.371	127,2	2,92	7.355.605	128,5	0,40
1995	87.222.388	161,7	3,96	8.626.517	117,3	0,39
1996	101.688.385	116,6	4,05	9.757.399	113,1	0,39
1997	106.711.302	104,9	3,67	11.323.617	116,1	0,39
1998	127.715.007	119,7	3,94	13.203.699	116,6	0,41
1999	140.474.823	110,0	3,86	17.590.451	133,2	0,48
2000	155.504.808	110,7	3,84	18.579.648	105,6	0,46
2001	180.881.855	116,3	3,96	21.481.527	115,6	0,47
2002	206.393.304	114,1	3,92	28.398.333	132,2	0,54
2003	226.872.738	109,9	4,00	32.714.694	115,2	0,58
2004	245.792.011	108,3	3,97	35.379.206	108,1	0,57

Premija neživljenjskih zavarovanj				Zneski v 1000 EUR		
Leto	zavarovanje	letna rast**	Delež v BDP (%)	pozavarovanje	letna rast**	Delež v BDP (%)
2002	911.409	114,1	3,92	125.404	132,2	0,54
2003	970.099	109,9	4,00	139.887	115,2	0,58
2004	1.027.874	108,3	3,97	147.952	108,1	0,57

* Deleži premij v BDP so izračunani glede na izračun SURS o velikosti BDP po tekočih cenah za leto 2004.

** Indeks rasti premij (inflacija ni vračunana).

0,00 – podatek je manjši od 1/100 %

Vir: Statistični zavarovalniški bilten 2005, str. 40

PRILOGA 4: Razvoj slovenskega zavarovalnega trga

Leto	PREMIJE			ODŠKODNINE			ŠKODNI REZULTAT (%)			LETNA STOPNJA RASTI*		
	SKUPAJ	Življenje	Ostalo	SKUPAJ	Življenje	Ostalo	SKUPAJ	Življenje	Ostalo	SKUPAJ	Življenje	Ostalo
1991	11.519	780	10.739	8.221	204	8.017	71,4	26,2	74,7	-	-	-
1992	32.902	2.457	30.445	20.794	867	19.927	63,2	35,3	65,5	285,6	315,0	283,5
1993	47.415	5.015	42.400	30.156	1.622	28.534	63,6	32,3	67,3	144,1	204,1	139,3
1994	62.962	9.031	53.931	41.899	2.880	39.019	66,5	31,9	72,3	132,8	180,1	127,2
1995	102.374	15.151	87.223	65.584	4.776	60.808	64,1	31,5	69,7	162,6	167,8	161,7
1996	121.815	20.127	101.688	78.005	6.149	71.856	64,0	30,6	70,7	119,0	132,8	116,6
1997	129.590	22.878	106.712	87.647	6.764	80.883	67,6	29,6	75,8	106,4	113,7	104,9
1998	154.045	26.330	127.715	96.512	7.461	89.051	62,7	28,3	69,7	118,9	115,1	119,7
1999	171.381	30.906	140.475	104.387	7.850	96.538	60,9	25,4	68,7	111,3	117,4	110,0
2000	192.866	37.361	155.505	126.312	12.583	113.737	65,5	33,7	73,1	112,5	120,9	110,7
2001	230.030	49.148	180.882	143.958	14.396	129.562	62,6	29,3	71,6	119,3	131,5	116,3
2002	266.955	60.562	206.393	161.840	20.491	141.349	60,6	33,8	68,5	116,1	123,2	114,1
2003	298.202	71.329	226.873	184.956	26.685	158.271	62,0	37,4	69,8	111,7	117,8	109,9
2004	348.380	102.588	245.792	222.851	45.196	177.655	64,0	44,1	72,3	116,8	143,8	108,3

* Indeks rasti premij je brez upoštevanja inflacije. Vključujoč 3,2-odstotno rast cen življenjskih potrebščin (dec. 2004/dec. 2003) bi bil indeks rasti zavarovalnih premij 113,2, realna premija zavarovanja pa 337,578 milijarde SIT.

Vir: Statistični zavarovalniški bilten 2005, str. 5.

PRILOGA 5: Zavarovalna dejavnost v Sloveniji leta 2004 in v izbranih državah leta 2003

Država*	Število		Premije			Premija na prebivalca		Delež premij v BDP (%)	Premija na	
	zavarovalnih družb	zavarovalnih delavcev	Vsa zavarovanja (mio EUR)	Življenje (mio EUR)	Delež življenja (%)	Vsa zavarovanja (EUR)	Življenje (EUR)		zavarovalnico (mio EUR)	zav. delavca (EUR)
Švica	143	45.000	54.834	33.246	60,6	7.553	4.579	12,7	383	1.218.533
Belgija	200	25.000	29.821	18.523	62,1	2.895	1.798	9,8	149	1.192.840
Danska	240	13.600	14.868	9.689	65,2	2.753	1.794	7,9	62	1.093.235
Evropska unija (15)	4.508	873.735	793.649	474.388	59,8	2.151	1.286	8,6	176	908.341
Italija	251	39.497	98.563	63.228	64,1	1.714	1.100	7,5	393	2.495.455
Avstrija	71	26.106	13.227	5.808	43,9	1.633	717	5,9	186	506.665
Portugalska	77	13.105	9.534	5.400	56,6	953	540	7,3	124	727.509
Slovenija	15	5.690	1.457	429	29,5	730	215	5,6	97	256.063
Grčija	99	9.500	3.235	1.435	44,4	302	134	2,1	33	340.526
Madžarska	28	29.927	2.176	870	40,0	220	88	3,0	78	72.710
Hrvaška	24	6.059	809	185	22,9	182	42	3,2	34	133.520
Turčija	56	10.750	2.668	469	17,6	39	7	1,4	48	248.186

Za Slovenijo so podatki preračunani po tečaju 1 EUR = 239,1265 SIT (Banka Slovenije, 30. 06. 2004).

Vir: Statistični zavarovalniški bilten 2005, str. 68.